

ABONAMENTUL
Pe un an . . . 28.— Cor.
Pe jumătate an 14.—
Pe 3 luni . . . 7.—
Pe o lună . . . 2.40

Pentru România și
străinătate:
Pe un an . . . 40.— franc
Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACȚIA
și ADMINISTRATIA.
Strada Zrinyi N-rul 11a.

INSERTIUNILE
se primesc la administra-
ție.
Mulțămite publice și Loc
deschis costă șirul 20 fil.
Manuscrisele nu se în-
napoiază.

Cooperația românească.

De Vasile C. Osvadă.

III.

Activitatea băncilor noastre a fost și este discutată nu numai de străini, dar chiar și de noi poate mai mult decât ar fi de dorit și adeseori în o formă prea puțin prielnică. Și în aceste discuții găsim, ca în întreagă aprecierea muncii noastre publice, lipsa fixării valorilor și a măsurii obiective. Prieteniile, considerațiile și adeseori alimentări de trecătoare interese ne răpesc condeiul ori vorba în preamăriri nejustificate, ori în critice brutale.

În altă ordine de idei s'ar putea discuta mult și instructiv asupra perderilor și pierdelor, ce le avem pe urmele acestor greșite aprecieri, sub povara cărora tânjesc aproape toate acțiunile noastre naționale.

Judecând situația dată sub raportul ce ne preocupă, recunoaștem cu multă satisfacție suflătească rolul important ce l'au avut și îl au și azi băncile românești în viața poporului nostru d'acici. Cu toată organizația lor discutabilă, cu lucrările lor adeseori greoaie — băncile românești ne sunt un razem puternic în lupta noastră ca neam. Existențele salvate, moșiile cumpărate, uzurile parate și susținerea vigurosului corp de funcționari, care ne-a dat și ne va da și în viitor elemente independente și valoroase în lupta națională — formează tot atâtea titluri de glorie pentru activitatea băncilor românești.

Dacă conducătorii băncilor noastre vor înțelege și vor ști să folosească la timp pri-

lejul momentului dat — aceste instituții, cu tot balastul lor își asigură un loc de cinste în istoria luptelor noastre naționale pentru progres.

Zi cu zi crește numărul celorce, după o cercetare obiectivă a muncii și organizației noastre economice de azi, ajung la convingerea, că se impune cel puțin o *completare* a acestei organizații.

Un neam, cum e și al nostru lipsit de organizația și de puterea efectivă politică și culturală, nu se poate conduce nici economic, din birouri orașenești, — cu deosebire atunci, când nu putem spune despre *nici un singur oraș* că l'am avea în stăpânire.

La oraș munca băncilor noastre e izolată, iar pe sate țaranul nostru e exploatat de mulțimea „bărbaților de încredere” ai băncilor. Interesele masselor noastre populare, în felul acesta, rămân părăginite. Și în urma urmelor și „dragostea și însuflețirea țaranului român” — își are o margine, după care începe dezastrul!

Pentru împiedecarea acestui dezastru, ce pare că se anunță, se impune o organizație economică, care să *deu țaranului* nostru favoruri reale și imediate. Întru sprijinirea acestei munci chemate sunt în primul loc *cooperativele* ajutate de băncile noastre.

În urma unei greșite aprecieri a rostului acțiunilor cooperative — mulți dintre bărbații conducători din jurul băncilor noastre — și-au împus rezerve îngrijitoare față de această mișcare. Îngrijorați de înmulțirea nejustificată și de multe ori păgubitoare a băncilor noastre, alcătuite cu capitale și în condiții nepotrivite, au admis tălmăcirea, că prin

fiecare tovarășie sătească de credit se creiază o nouă bancă comercială. Și pentru „ut aliquid videur” s'au declarat aderenți în principiu numai ai cooperativei de consum și valorizare.

Acum când din articoli „Revistei Economice”, organul oficial al băncilor noastre, se constată cu multă plăcere o schimbare a acestei păreri — găsim sosit momentul să insistăm și pe această cale asupra doritei completări, ce se poate ajunge pentru activitatea băncilor noastre — prin cooperație.

Fapt e că băncile noastre își au 95% a clientelii lor în satele românești. După cum e firesc, băncile noastre nu pot îngriji interesele lor și pe ale clienților lor *direct* — sunt silite să lucreze prin intermediari. Or, ce-ar fi mai simplu decât ca acești intermediari să fie pentru afacerile ce de fapt aparțin afacerilor de bancă — tovarășii de credit, ce s'ar înființa în satele românești. Accentuăm dinadins pentru afacerile de bancă, după ce nu ne putem împăca sub nici un raport de apreciere, să socotim ca afaceri de bancă micile împrumuturi de câte 50 și 100 coroane date contra cambiului țaranilor neștiutori de carte, ce locuiesc la depărtări de zeci de kilometri dela sediul băncii. O socoteală a intereselor în bani, în drumuri și în servicii, ce se plătesc azi prin acești nenorociți debitori — ar fi deadreptul îngrozitor.

Având însă rețeaua dorită de însoțiri de credit sătești băncile noastre ar câștiga în bonitatea portofoliului și satele noastre, pe lângă cruțări enorme ar avea ajutorul imediat și controlul sever și binefăcător.

Dar ori cât de importante s'ar părea ace-

Cauza accidentului lui Vlaicu.

De inginer Demian David.

Va satisface probabil interesul multora o revenire asupra accidentului lui Vlaicu, — pe care misterul e pe cale să-l învâluiească pentru totdeauna, — și expunerea lui în baza cercetărilor făcute — fiind și un interes tehnic la mijloc, — așa cum se prezintă din diversele elemente, ca fasiunile marilor oculari, fisionomia terenului accidentului, cele constatate de primii alergați la fața locului, haviariile aparatului etc.

Din aceste cercetări rezultă, că accidentul n'a fost provocat de ruperea ori defectarea unei părți a aparatului ori a motorului, care cel mult a putut să prezinte un deranj, care în cazuri când e dată posibilitatea de aterizare ca și în cel de față nu prezintă gravitate. N'a fost provocat nici de viraj prea brusc, nici de jocul atmosferei, ca goluri ori curente etc., ci a putut fi urmarea pierderii puterii de suspenziune a aparatului în decursul manevrei de aterizare. Prin forțarea unei planări cu motorul stâns cu ajutorul cârmei de înălțime, aparatul și-a micșorat viteza sub limita critică. În momentul redresării pentru coborire și aterizare aparatul a revenit într-o poziție cu o facultate de suspenziune cu mult mai redusă, care în sbor normal e compensată tocmai prin o viteză mai mare. Urmarea a fost pierderea suspensiunii și imediata precipitare a aparatului. Chiar și în plină viteză se poate produce pierderea suspensiunii prin o redresare prea bruscă a cârmei de în-

ălțime, ba se poate produce chiar o apăsare pe dosul aripelor. S'au întâmplat rupeți de aripi din cauza ancoramentului superior prea slab. Un caz analog se poate petrece și cu motorul funcționând la forțarea urcării unui aparat peste puteri. Urmarea e reducerea vitezei — și redresarea bruscă într'un moment dat înseamnă pierderea suspensiunii și căderea, până nu și-a câștigat aparatul viteza prin tracțiunea helicei. Probabil cazul lui Caranda.

Accidentul s'a petrecut după spusele martorilor cum urmează: Dragomir Ion din Bănești a privit toată manevra de aterizare de pe șosea, dela ivirea aparatului în zare cu ochii omului curios ce n'a mai văzut aeroplan sburând. Vlaicu venia în linie dreaptă dinspre Băicoi la stânga șoselei la înălțime (probabil 500 m.), când l'a zărit. Motorul s'auzea funcționând. Aproape de Bănești (înainte de km. 27 probabil) motorul a încetat de a mai funcționa și aparatul s'a lăsat spre pământ păstrând direcțiunea venirii, nu în viraje. La oarecare înălțime aproape de pământ aparatul a revenit la sbor horizontal, continuându-și drumul către Bănești. La un moment dat i s'a părut, că aparatul cade. Prăbușirea proprie n'a putut-o vedea, căci era tocmai un prun în dreptul acela. Alergând la fața locului s'a convins că de fapt aparatul a căzut.

Universul din 2 Sept. serie: Primarul comunei Băicoi și d. Ștefan Stroe Petrescu avocat din Ploiești, cari treceau cu trăsura prin apropierea Băicoiului au văzut aparatul și pe aviator la o distanță de câțiva metri de-asupra unei livezi de pruni. De sigur ferindu-se de a cădea în acea li-

vădă, aviatorul a făcut ultima sforțare ridicându-se din nou. Această ultimă sforțare i-a fost fatală, căci în apropierea com. Bănești la o depărtare de 6 km. de Câmpina pe o câmpie la 60 m. de șoseaua Ploiești-Predeal aviatorul ne mai fiind stăpân pe aparat, acesta s'a rostogolit și a căzut împreună cu conducătorul său..... Iar mai departe: Din cercetări rezultă, că pe la orele 5 și jumătate, pe când aparatul venia în sbor dinspre Ploiești, s'a observat, că mașina s'a coborât jos, apoi s'a ridicat puțin și cu o viteză vertiginosă a căzut de pământ.

În *Universul* din 3 Sept. spunea un țaran, martor al evenimentului: Mă aflu în porumburile mele pe la orele 5—5 și jumătate când văzui un aeroplan, că vine dinspre Buda, legându-se la o înălțime de 50—60 m. Ajuns în dreptul meu la o înălțime de 20 m. m'a făcut să mă dau la o parte. În urmă l'am văzut lăsându-se jos, s'a ridicat puțin, apoi căzu cu putere la pământ.

Primarul comunei Bănești spunea următoarele în *Adevărul* din 2 Sept.: Mă aflu în livada ceea — la vre-o 300 metri de aici, când am auzit un șgomot ce venia din sus. Am ridicat ochii și mi-am dat seama că trebuie să fie un aeroplan, deși nu mai văzusem până azi. A trecut pe deasupra mea și era atât de jos, că am putut ceți pe el numele Vlaicu. L'am privit mereu, când deodată văd că se pleacă spre dreapta. M'am pomenit alergând și nu mă depărtasem bine, când l'am văzut cum s'apropie de pământ. Am auzit o bubuitură seacă, pe care au răspuns-o muntii.

În *Minerva* din 2 Sept. primarul spunea, că pe când împreună cu jandarmul Coligă Dumitru

ste considerații, ele dispar aproape pe lângă binele obștesc, ce l-ar avea prin tovarășile sătești. Fiecare tovarășie sătească ne-ar fi câte o cetăție a progresului economic, cultural, social și prin toate acestea național.

Fiecare tovarășie sătească de credit va fi ocrotitoarea și îndrumătoarea întreprinderilor, a industriei, a negoțului ideal, mijlocitorul direct între consumatori și producători.

Cu toate înfrângerile ce le-am avut până acum în mișcarea cooperativă nime nu ne poate sdruncina convingerea că dezvoltarea și progresul economic al neamului nostru numai prin cooperative îl putem ajunge.

E detractor ori cel puțin neînțelegător al puterii cooperative acela, ce încearcă să-și ascundă neinteresul ori să-și scuze rezervele prin nesuccesele cooperative ce le-am avut până acum.

Adevărat că până acum nu ne-a succes să regulăm negoțul prin „societăți de consum” dar tot atât de adevărat este că cele mai multe din aceste n-au avut nici înclinici în mână cu cooperarea. Aproape toate înființate la orașe ca societăți pe acții, cum n-au putut compromite băncile, de asemenea societăți pe acții — tot așa nu pot să compromită ideea cooperativă, cu toate că reclama de înființare a încălecat pe unele din principiile cooperative.

Personal recunosc și port urmările morale și materiale ale încercării neisbitite pentru înființarea unei Tovărășii Centrale la Orăștie și pentru nereușita Reuniunii pentru asigurarea vitelor. La greșelile făcute s'a adăugat rezerva și lipsa sprijinului din partea celor chemați și în felul acesta nesuccesul a fost fatal. Asta însă nu dovedește decât slăbiciuni omenești și nici decât înfrângerea ideii cooperative în intruparea la neamul nostru. Intocmai cum n'a putut să clatine temelii de granit a băncilor noastre lichidarea băncii „Munteana” dela Ofenbaia și cele câteva salvări de băncuțe, ce s'au făcut până azi.

Inchipuiți-vă situația când în toate satele românești vom avea câte o tovarășie de credit ce va ocroti grupe de întreprinzători, cooperative de valorizare și consum — și toate

aceste vor fi în plină activitate pentru binele marilor masse.

Inchipuiți-vă situația când vom putea și noi scrie ca gazeta săsească dela Sibiu că în un an de criză ca cel 1912 — peste 100 tovarășii au salvat și-au cucerit naționalitatea aceste moșii în preț de aproape un milion coroane.

Inchipuiți-vă situația când dragostea de carte, legătura sufletească va fi ținută viie și dezvoltată prin tovarășile sătești — îngrijite financiar de băncile noastre dela oraș.

Inchipuiți-vă activitatea conștientă și bine chibzuită — cu toate îndrumările și controlul, ce-l va exercita o Centrală cooperativă românească asupra tovarășilor noastre sătești.

Inchipuiți-vă organizația puternică, sub orice raport și având această iconă sub ochii sufletești — nu vrem să credem că în fața acestui mare tablou se găsește un singur român înțelegător care să nu sprijinească intruparea cooperativă românească.

„Tulburările bisericesti - din România”.

Primum următoarele:

Onorată Redacție,

În nr. 244 din a. c. al ziarului Dv., pe care de abia acum am isbutit să ni-l procurăm, citim, — în articolul de fond, — iscălit de dd.: *Dr. N. Bălan, Dr. Aurel Crăciunescu, Dr. Silviu Dragomir, Dr. Onisfor Ghibu și Dr. Ioan Lupas*, — îndrăzneț și nedreaptă acuzație la adresa noastră, că am fi „agenți ai catolicismului”.

Iată rândurile în care se debitează această acuzație:

„Doi agenți ai catolicismului dd. C. Cernăianu și preotul caterisit St. C. Păunescu, acuză într'un articol publicat în „România Creștină” (30 Sept. 1913) pe episcopul Nicodim al Hușilor și pe arhimandritul Iuliu Scriban de erezie pentru publicarea „Micii Biblii”. Glasul acestor agenți ai catolicismului a ajuns la urechea unor dușmani personali ai ereticilor și urmarea a fost că un membru al Sf. Sinod, arhiepiscopul Evghenie Piteșteanu, a adus chestia în Sf. Sinod, iar acesta cu majoritate de voturi a decis că „Mica Bi-

bile e eretică și că alcătuitoarii ei trebuiesc destituiți”.

Credem, On. Redacție, că întru cât ziarul Dv. e o tribună liberă și nepărtinitoare și întru cât articolul e publicat pe răspunderea autorilor respectivi și nu pe a Dv., ne veți da și nouă cuvântul să ne apăram și ca să dăm cuvenita desmintire unei insinuări și acuzațiuni răutăcioase ce ne privește.

Așa dar pentru a lămurii și a nu lăsa induși în eroare pe onor. cetitori ai ziarului „Românul” protestăm și respingem cu indignare tendențioasa și greșita afirmațiune a susnumiților dd. doctori teologi din Sibiu, cari, desigur, induși în eroare și rău informați s'au grăbit să afirme sub a dlor autoritate acest lucru neadevărat.

Când la noi în Tară nimeni, nici chiar vrămașii noștri, nu ne aduc astfel de acuzații, cari s'au dovedit copilărești și nedrepte, oare erau chemați să constate că noi am fi agenți ai catolicismului, sau ai vreunei alte propagande, tocmai teologii dela Sibiu, cari nu trăiesc laolaltă cu noi, nu ne cunosc și nu cunosc decât superficial lucrurile cari se petrec la noi în țară și în biserică?

Remarcăm de asemeni că On. cetitori ai ziarului „Românul” sunt greșit informați de către numiții dd. doctori în teologie dela Sibiu că noi am „acuzat într'un articol... pe Episcopul Nicodim și pe Arhimandritul Scriban de erezie, pentru publicarea „Micii Biblii”.

Noi nu am „acuzat de erezie”, ci am făcut o recenziune științifică, literară și teologică asupra cărții „Mica Biblie” și am arătat — precum eram datori să o facem ca organ de presă competentă — greșelile și erorile de tot felul, de care e plină „Mica Biblie”. Domnii doctori în teologie dela Sibiu erau datori mai degrabă să argumenteze împotriva erorilor arătate de noi, dovedind că ele n'ar exista, că n'ar fi multe și că n'ar fi grave. Li-a fost însă mai ușor să treacă sub tăcere toate erorile și abaterile „Micii Biblii”, denunțată de noi, să ne arunce nouă epitetul de „agenți ai catolicismului”, și să scoată bună „Mica Biblie” pe motivul că ar mai fi în România și alte cărți bisericesti, în cari s'au strecurat erori și care au scăpat necondamnate de Sinod!

În ce privește poziția pe care prin acest amestec al dlor, domnii doctori în teologie dela Sibiu, și-au creat-o față de canoanele și principiile bisericii noastre ortodoxe, față de ierarhia și autoritatea bisericăsească de care depind și față de învățătura și morala pe care o propovăduiesc, nu avem pretenția ca ziarul „Românul” să ne pună la dispoziție coloanele sale,

se aflau într'o porumbiște în marginea comunei, au observat venind dinspre Plocești o pasăre mare, ce deși voia par'că să se lase jos în apropiere de Băicoi(?) nu a făcut-o aceasta din cauza imposibilității de a se scobori într'o livadă de pruni, ce se afla dedesubt. Ne având probabil curajul să aterizeze pasărea, care nu era decât aeroplanul pilotat de Vlaicu, și-a continuat drumul la aceeași înălțime de 30—40 m. spre Bănești. La un moment dat a simțit că îi îngheață sângele în vine, văzând că aeroplanul se rostogolește la pământ. În momentul acela era atât de aproape de locul căderii încât a văzut pe aeroplan cuvântul Vlaicu.

Deși difer în amănunte — foarte natural în astfel de cazuri, considerând emoțiunea, cu care se primesc impresiile — totuși toți martorii constată în comun o planare aproape de pământ apoi o cădere, unii întâi o cădere apoi o revenire, o ultimă sforțare, după cum spun, pentru a nu cădea în livada cu pruni și pe urmă o a doua cădere. Pe cei dintâi, evident, i-a surprins aparatul într'o fază mai târzie a sborului.

Ținând cont de tendința atât de psihologică a martorilor, de a constata după producerea accidentului faze de accident și acolo unde verosimil nu erau, după cum vom vedea, iată cum a trebuit să se petreacă accidentul în baza cercetărilor făcute. Vlaicu venia în plin sbor de 4—500 m. înălțime dinspre Băicoi în lungul șoselei. Până aproape de Bănești, la km. 27 cca, aterizarea se putea face, la nevoie în orice moment în ogoarele, ce mărgineau șoseaua. N'a făcut-o, dovadă că nu constatase nici un deranj la aparat. La km. 27 cca, în

stânga șoselei, se ivește o livadă cu pruni. Urmează iar arătură, la km. 28.1 iar o livadă, pe urmă grădini și arbori mai înțeiți și apoi satul Bănești. Apropinduse de Bănești și sub intuiția vie a greutăților ce avea de întâmpinat, căci la spatele Băneștilor încep munții, Vlaicu s'a decis să aterizeze. Faptul acesta, că aterizarea s'a făcut tocmai la granița critică, unde trebuia luată deciziunea definitivă, pledează, că a fost o aterizare precugetată, nu forțată prin vre-un defect. Nu e eschis bine înțeles ca motorul să fi suferit un deranj ușor, cum se întâmplă adesea — atâta cât mult admit havariele aparatului și chiar decurgearea accidentului — ce trebuia să se întâmple la Bănești abia, din motivele de mai sus, și să-l fi silit să aterizeze. Dar așa un deranj, unde posibilitatea de aterizare e dată, nu prezintă gravitate și cum în acest caz posibilitatea era, deranjul n'ar putea fi privit ca cauza accidentului. Se poate ca Băneștii să fie un punct critic atmosferic, dar din împrejurările în cari și cum s'a petrecut accidentul, nu se poate admite producerea lui direct din cauza aceasta. Vor fi putut exista la înălțime curenți, cari poate chiar l'au influențat în hotărîrea de a ateriza, dar nu în măsura de-a provoca direct un accident. Accidentul propriu zis, care s'a întâmplat aproape de pământ, nu prezintă nici un criteriu, din care s'ar putea explica prin jocul atmosferei. De altfel aterizarea a fost deplin justificată și de considerațiuni ca rezistența și viteza lui Vlaicu II. Aterizarea nu putea să se facă decât în arătură, căci ca și la Buda, pe tot parcursul drumului aceste stăpânesc terenul pe de-o parte

și pe alta a șoselei. Și-a ales locul din stânga șoselei între km. 27 și 28 între cele două livezi. Mai aterizase și cu alt prilej în asemenea condițiuni, așa la manevre chiar în porumb mare, din care abia se vedea, după cum spunea, și mai mult ori mai puțin înainte la Buda fără defect. Fie că l'a stins ori s'a stins e cert, că motorul a încetat de a mai funcționa și deodată cu aceasta Vlaicu a dresat aparatul pentru picare, fără a mai face virajuri, ci păstrând direcțiunea venirii. Evoluția aceasta a observat-o și d. inginer Nemeș de pe o schelă de petrol din Câmpina.

Cam în dreptul livezii dela km. 27, unde l'a zărit primarul, a trebuit să redreseze aparatul pentru planare orizontală. Se poate că voia dintâi să aterizeze în livadă și pe urmă a revenit văzând greutatea, se pare însă că a redresat aparatul pentruca să-și reducă viteza verticală și planând deasupra arăturii între cele 2 livezi să aterizeze în locul cel mai potrivit chiar și în sămănătură. În cursul acestei planări l'a zărit primarul de i-a putut cetai numele pe aparat. Această plutire și trecere deasupra capului și faptul că l'a urmărit cu privirea mereu, cum zice el, va să zică un interval destul de pronunțat dovedesc, că aparatul nu era în fază de accident, ci în plutare normală cu motorul stins. Sămănătura partea cea mai mare porumb, bine înțeles nu escludea defectarea unei piese de aterisaj. Dar în cursul planării probabil a zărit în dreptul km. 28 un petec de pământ drept cam 100 m. lung și 30—40 m. lat în marginea șoselei, care-i prezenta toate garanțiile unei aterizări fără defect. Era locul fatal, în care

căci aceste lucruri, în mod științific și cu competența cerută, le vom trata pe larg în ziarul noastră „România Creștină”, în cel mai apropiat număr. Și suntem siguri că acele lucruri vor face opinie și valvă în cercurile teologice.

De astădată însă provocăm pe d-nii doctori în teologie dela Sibiu ca în timp de 15 (cinci-sprezece) zile dela apariția acestui articol în ziarul „Românul” să facă dovada acuzațiunii ce ne aduc că am fi „agenți ai catolicismului” sau, în același termen, să institue orice juriu competent, în orice parte a României, înaintea căruia noi suntem gata să stăm și să facem dovada:

I. Că nu suntem agenți ai nimănui;

II. Că toate scrisorile și afirmațiunile noastre se bazează numai pe ființa adevărului, pe sfânta dreptate, pe documente autentice și reale, și

III. Că sf. Sinod în chestiunea „Micii Biblii” și a arhimandritului Scriban, a procedat nu numai cu îndreptățire, cu erutare și cu blândețe, dar chiar cu prea mare indulgență, cu slăbiciune.

Dealtminte „cercurile conducătoare bisericesti” dela d-voastre s'au pronunțat de partea sf. Sinod românesc și deci de partea noastră. precum se vede atât în „Telegraful Român” dela Sibiu Nr. 121 a. c. cât și în „Foia de ceașcă” dela Caransebeș.

Dacă domnii doctori în teologie dela Sibiu nu se vor conforma uneia din cele două datorințe ce li se impun, atunci cetitorii ziarului „Românul” vor ști ce să creadă despre afirmațiunile pripite ale acestor domni.

Primiți Vă rugăm Onorată redacție asigurarea deosebitei considerațiuni ce Vă păstrăm:

Preot St. C. Păunescu, C. Cernăianu,
directorul ziarului „România Creștină”, prim redactor al ziarului „România Creștină”, avocat.

Invinși — în Munți... Primitiv o corespondență mai lungă din care aflăm că alegerile congregaționale din cercul Iara de jos, în Munții Apuseni, s'au terminat cu înfrângerea noastră aproape totală. Dintre Români au reușit unul singur, părintele Gheorghe Tăușan din Agriș, grație listei oficiale a administrației. Din satele cu nume atât de evocative ca Albacul, Ponorelul, Săcătura, Scărișoara, Certiș, Neagra, Bistra, Vidra, Runc etc. — n'a venit nici un alegător... În corespondență se cuprind în-

vinuiri la adresa preoției și învățătoriei. Nu le mai publicăm. Lăsăm pe fiecare să se impace cu conștiința sa cum îi va ajuta Dumnezeu și destinul acestui neam fără mândrie...

„Teama Ungurilor de noi.” Sub acest titlu confratele „Minerva” din București publică la loc de frunte — ca răspuns la atacurile adresate României în delegațiunea ungară, — un judicios articol din care reținem următoarele:

„...Cine a făcut să se întrevadă posibilitatea unui atac al României contra Ungariei? Cine a lucrat în contra intereselor neamului românesc, așa ca să ne dezaspereze și ca atacul de care e vorba, să fie întrevăzut?”

Cei cari fac azi socoteala și constată cu durere că Ungaria n'ar putea să se apere în contra noastră, trebuiau să-și facă socotelile mai înainte de a începe persecuția uricioasă și sălbatecă în contra Românilor stăpâniți de ei și mai înainte de a fi dictat monarhiei austro-ungare atitudinea, când nesinceră, când ostilă nouă, în conflictul ce l'am avut cu Bulgaria.

Mărturisim că *planul celor cari voiau să crezeze o mare Bulgarie lângă noi, nu era banal, Oamenii politici maghiari sau cei de sub influența lor se gândeau ca prin mărirea Bulgariei să silească pe România să stea mereu gata de apărare față de Bulgari.*

Planul însă n'a reușit — și *toamă de aceea în Ungaria e atâtă teamă de noi și se varsă atâtă venin în contra neamului românesc.*

Ungurii ar trebui să înțeleagă însă că nu e vremea pierdută pentru ei de a recăștiga amicitia politică a României.

O egală îndreptățire a Românilor din monarhia habsburgică ar fi unicul mijloc prin care România ar fi ceeace a fost atâtă vreme pentru pacea monarhiei.

Cine poate auzi, s'audă!”

Apponyi își apără legea. Duminecă a avut loc în Sătmăr adunarea de organizare a tuturor partidelor independiste din comitatul cu același nume. Cu acest prilej contele Apponyi, fost ministru de instrucție în guvernul coaliționist, alarmat de faptul că primul ministru Tisza urmează tratative la împăcare cu conducătorii

„naționalităților”, a încercat să-și apere creațiunea lui: **legile școlare.** „Principiul fundamental al acestor legi — a spus contele Apponyi — e ca nici un factor cultural al acestei țări să nu fie paralizat, ci fiecare să fie sprijinit, dacă e aplicat să colaboreze la punerea fundamentului și la răspândirea culturii naționale (maghiare). Acești factori, să-i dea puterii de stat mijloacele necesare în scopul ca statul să nu tolereze activitatea nici unui factor afirmativ cultural, care lucrează împotriva ideii de stat național maghar unitar. Primul ministru Tisza însă, în vreme ce cu minoritatea maghiară nu voiește să intre în tratative, e gata să încheie o înțelegere prin care se distrug fortărețele de apărare ale statului unitar național maghiar. El negociază cu acea parte a românimeii, care e străină și contrară concepției patriei și a statului unitar național maghiar. Contele Tisza vrea să sacrifice aceste fortărețe, între cari sunt și legile școlare. Primul ministru stă de vorbă cu niște oameni, cari formează partidul național românesc și cari pretind că rasa și limba lor pot să fie entități de drept public și au pretenții teritoriale separatiste.”

Aceste și multe alte fraze, nu mai puțin încurcate, a îndrugat falnicul contele la Sătmăr. Se eșofează degeaba. — contele Tisza nu ne-a dat încă nici o dovadă faptică de intențiile ce i se atribuie. Dela vorbe — până la fapte e o mare distanță încă.

Sistarea comisariatului în Fiume? După cum ni se anunță din Budapesta, ieri înainte de amiază a avut loc în salonul primului-ministru la parlament, o consfătuire mai lungă între contele Wickenburg și contele Tisza. Obiectul acestei consfătuiri, se zice, ar fi fost sistarea comisariatului în Fiume și însărcinarea din nou a contelui Wickenburg cu guvernarea litoralului fuman. Contele Wickenburg a raportat primului-ministru și despre memoriul deputaților croați.

Din cameră. Ni se anunță din Budapesta: Azi la orele 10 și jumătate a. m. camera a ținut ședință sub președinția lui Paul Beöthy, fiind la ordinea zilei — în locul proiectului legii de presă luat ieri la ordinea zilei — proiectul despre întregirea rețelei căilor ferate din Bosnia—Herțegovina.

Primul a luat cuvântul **Antoni Vio**, deputatul orașului Fiume. Oratorul atacă proiectul, care păgubește orașul Fiume.

Proiectul aduce foarte mari pagube Croației, dar el mai grav atinge Ungaria al cărei comerț îl pune întreg la discreția Austriei.

Al doilea orator, **Paul Sándor** spune că până acum Ungaria avea cel puțin atâtă folos ca pu-

s'a întâmplat accidentul. Pentru a-l ajunge era nevoie de-o planare cam dreaptă, deci aparatul trebuia ținut la înălțime. Aceasta se putea face în contul vitezii prin dresarea cârmei de înălțime, mărindu-i prin aceasta facultatea de suspensiune. De aici a putut observa primarul din Bănești — vezi citată Minerva 2 Sept. — că „aeroplanul pilotat de Vlaicu și-a continuat drumul la aceeași înălțime de 30—40 m. spre Bănești. N'a fost o sforțare desperată, foarte probabil, ci o lină lunecare peste limita permisă. Tânta era ajunsă, dar prin redresarea cârmei de înălțime pentru coborîre și totodată a celei laterale pentru viraj în dreapta, situația precară a devenit deodată disperată. Le vre-o 30—40 m. înălțime, probabil, aparatul a suferit deodată o pierdere așa de simțitoare a forței de suspensiune — în momentul acesta s'a putut produce oarecari oscilațiuni, de cari pomeneste primarul — încât s'a produs imediat precipitarea. Că virajul a influențat în rău situația e evident, căci a adaus un plus de rezistență și a produs o nouă decesștere a vitezii în măsura încetării oricărui viraj normal și în genere oricărui acțiuni a cârmei, fie de înălțime, fie de direcție. S'ar fi putut spune însă, că virajul a fost cauza căderii, dacă în împrejurările astfel normale se producea din cauza virajului. Dar de fapt aparatul lui Vlaicu e foarte propriu pentru virajuri. Centrul de greutate nu servește atât stabilitatea în șbor normal din cauza micului braț de pârghie la care lucrează, cât mai mult cea transversală în virajuri, unde întreaga scoborire a centrului de greutate servește în legătură cu puterea centri-

fugală pentru stabilirea automată a aparatului spre deosebire de aparatele cu gosiment. Virajurile cu aparatul lui, în plină viteză, nu erau primejdioase, a demonstrat-o așa de elocvent aceasta și Vlaicu prin șborurile sale. Dar dacă această dispozițiune prezintă favoruri, implică în schimb și scăderi și de aici lupta între centru de greutate sus și jos.

Sub influința pierderii suspensiunii evoluția de aterizare contemplată s'a prefăcut într'un element de spirală precipitată cu caracter din ce în ce mai grav. Căderea apropiindu-se tot mai mult de verticală, prin faptul că stabilitatea nu-i permitea aparatului răsturnarea, ci numai o înclinare până la un anumit unghi, reacțiunea acului, la un moment dat, s'a mutat din nou pe planul de deșubt al cârmei mobilizând-o pe aceasta în chip automat a produs redresarea aparatului în sus, aceasta din cauza prevalării aproape hipertrofice a cuplului, ce-l reprezintă cârma față de coadă. Această redresare scurtă e probabil înălțarea scurtă în căderea de care vorbește țaranul în Universul din 3 Sept. S'a produs bine înțeles numai o redresare a aparatului nu și a mișcării, care sub influința rezistenței sporite a aparatului în noua poziție se precipită tot mai mult. O nuanță de stabilitate cu prevalarea cozii față de cârma dinainte, producea cu toată mobilizarea cârmei lunecarea succesivă înspre o nouă planare și pentru cazul de înălțime suficientă — în cazul de față nu — putea permite reculegerea din cădere. La Vlaicu III își țin cârma și coada deja aproape cumpănă. Redresarea aceasta a produs căderea în

coadă și e un indiciu prețios pentru integritatea aparatului.

Fie că indemnul pentru aterizare l'a dat calculul lui Vlaicu — nu e esclus natural și sub influința greutăților, curenți etc. — fie că l'a silit un deranj de motor, că accidentul propriu zis s'a petrecut așa cum l'am expus, se poate sprijini cu multe argumente. Faptul că prăbușirea s'a întâmplat pe un petec de pământ, evident cu grije ales, dovedește, că aparatul a fost în puterea de comandare a pilotului până în ultimul moment și abia atunci a intervenit catastrofa. Că a căzut într'un colț al acestui petec, din cotro indică virajul că venia, confirmă și mai mult că a fost o aterizare contemplată, redusă în proporții prin cădere în urma pierderii suspensiunii.

Dar sunt și argumente pozitive. Din poziția motorului după cădere se poate restabili exact direcțiunea căderii motorului și cu el a aparatului în momentul atingerii cu pământul. A fost o isbire aproape verticală, curba întregă a căderii deci un vârful de tirbușon. Că motorul a căzut peste roata dreaptă e dovadă, că roata se afla în direcțiunea căderii motorului în aceeași dreaptă aproape de verticală. Din aceasta și din alte detalii se poate foarte bine reconstitui nu numai căderea, ci și poziția aparatului în momentul isbirii de pământ.

Orice altă stricăciune a aparatului, fie o rupere de aripi, de tub, de cârmă etc., ar presupune logic o altfel de cădere mai neregulată, s'ar putea zice. Virajul extrem de strâmt, de care s'a vorbit, cu greu putea fi mai hazardat, de cum

tea să transporte prin Bosnia, acum a încetat aceasta, iar contele Ștefan Tisza, care, se pare, nu-și bate capul cu interesele comerțului ungheresc, a pus Bosnia—Herțegovina cu totul la dispoziția Austriei.

Contele Tisza a luat apărarea proiectului ne care apoi majoritatea partidului l'a votat în general.

D. deputat dr. Teodor Mihali despre tratativele de pace.

Arad, 16 Decembrie.

Interviewat de către un colaborator al ziarului „Az Est”, d. deputat Dr. Teodor Mihali a făcut următoarele declarații despre tratativele de pace:

— In prezent tratativele între noi și d. primul-ministru pauzează din cauza ocupațiunii în altă parte a d-lui prim-ministru.

— Când au început tratativele?

— Nu-mi aduc bine aminte de termenul lor, dar desbaterile durează deja de luni de zile și de sine se înțelege că o chestie, care a fost neglijată timp de patruzeci de ani, nu poate fi rezolvită de azi pe mâne.

— Cari sunt piedecile?

— Astea nu vi le pot spune, dar e incontestabil, că atacurile pe cari opoziția le îndreaptă guvernului din cauza tratativelor cu noi pricinuesc mari greutăți; dimpotrivă e neîndoișor că sunt și de aceia cari agită poporul nostru împotriva înțelegerii.

— Sunt șanse de înțelegere?

— Dorința există în amândouă părțile și așa fiind, sperăm că să putem încheia o pace cinstită, loială, în favoarea țării și a popoarelor noastre.

Sper cu atât mai mult în posibilitatea înțelegerii cu cât situația economică și criza financiară de astăzi fac simțită necesitatea unei conviețuiri armonice a poporului românesc cu elementul maghiar.

Tot atât de necesar este însă ca poporul nostru să i se asigure o dezvoltare economică, culturală și politică.

Garanțiile în această privință trebuie să stea în proporție directă cu situația numerică și culturală ce reprezintă România în cadrele Ungariei.

„Cartea verde” a României.

— Documente. —

Al 43-lea.

Ministrul plenipotențiar al României la St. Petersburg către ministrul afacerilor străine.

Petersburg, 2 Ianuarie 1913.

Ambasadorul Austro-Ungariei a văzut pe ministrul afacerilor străine d. Sassonow, care i-a declarat că dacă România persistă să ceară Silistra apoi au să urmeze grave complicațiuni. Ministrul de afaceri străine a mai spus că inspirându-se din considerațiile ce i-am pus în vedere la ultima convorbire asupra importanței măririi litoralului permittând stabilirea unui port militar la Mangalia ar fi stătuț guvernul bulgar să ne facă concesii, în aceea parte.

Ambasadorul Austro-Ungariei consideră situația ca foarte gravă. Dacă România ocupă teritoriul contestat, pe când Bulgariei sunt angajați la Ceatalgea, Rușii vor fi siliți să pornească, cum vor fi deosemena Austriei să pornească; acesta ar fi războiul general și de sigur Silistra nu valorează așa ceva.

Acest limbaj al ambasadorului Austro-Ungariei după întrevederea sa cu ministrul afacerilor străine este cum nu se poate mai semnificativ.

Al 44-lea.

D. Maiorescu răspunde la 3 Ianuarie 1913.

Convorbirile între România și Bulgaria se fac la Londra prin delegatul special, d. Mișu, la Sofia și la București și în nici o altă parte. Ca atențiune pentru regele Ferdinand nu vom să facem să intervie nici o altă putere, cât timp putem spera că ne vom înțelege direct cu Bulgaria.

Al 45-lea.

Londra, 3 Ianuarie 1913.

D. Mișu telegrafiază că contele Benkendorf i-a spus spontan că a primit știrea dela ministerul afacerilor străine din Rusia, că România și Bulgaria au cerut intervenția Rusiei. I-am răspuns că după comunicațiile oficiale din București, această informație trebuie să fie greșită și că atât timp cât tratatează direct cu Bulgaria, România nu poate să ceară vr'o intervenție.

D. Daneff a informat ambasadorii și pe aliați că ne-ar fi comunicat Sâmbăta trecută răspunsul guvernului bulgar și că asupra unui singur punct așteaptă ultimele informații dela Sofia. Am dat desmințirea cea mai formală acestor informațiuni cari au produs mirare.

Al 46-lea.

D. Beldiman anunță dela Berlin că subsecretarul de stat i-a citit instrucțiunile date în aceea di-

minează ambasadorului Germaniei din Londra ca să sesizeze din nou reuniunea ambasadorilor de diferendul nostru cu Bulgaria și să inziste asupra nevoii ca toate puterile, în interesul general, fără deosebire de grup, să facă a se pricepe la Sofia urgența de a se înțelege cu România.

Guvernul imperial exercită deja de câțva timp o acțiune în acelaș senz la Sofia.

Al 47-lea.

București 4 Ianuarie.

D. Maiorescu telegrafiază dlui Nanu la Petersburg: Sunt informat că ați li spus unor perso-nagii oficiale din Petersburg că România nu ține absolut să aibă Silistra. Dacă ați li spus aceasta, vă invit să rectificați imediat pentru că adevărul este cu totul contrariu.

Al 48-lea.

D. Nanu răspunde la 5 Ianuarie:

Informația dată Ex. Voastre este absolut greșită. Nu am ținut nimăni limbajul ce mi se atribuie.

Al 49-lea.

D. Nanu telegrafiază la 5 Ianuarie din Petersburg:

„Ministrul afacerilor străine care primise înaintea mea pe d. Theodoroff și pe ministrul Bulgariei m'a infomat că Bulgarii consimt să ne dea partea din litoral înspre Mangalia cum și toate forțurile Silistrei nevrând să păstreze decât un drum de intrare în oraș, dar că în nici un caz nu ne vor ceda orașul însuș. D. Sassonow se teme că intransigența dintr'o parte și din alta asupra acestui punct să facă imposibilă înțelegerea.

Al 50-lea.

Scrisoarea dlui Take Ionescu către d. T. Maiorescu.

București, 9 (22) Ianuarie 1913.

În urma expunerii orale ce am avut plăcerea să vă fac despre călătoria mea la Paris și Londra, cred că nu este inutil să pun și în scris punctele esențiale. Ele vă pot servi, împreună cu copiile de scrisori dela dlui Poincaré și Daneff, pe cari deja vi le-am remis.

După cum deja v'am arătat din conversațiile mele foarte numeroase cu d. Poincaré la Paris, cu Sir Edward Grey și ambasadorii la Londra, a reieșit pentru mine convingerea absolută că toate puterile, în frunte cu Germania și Anglia, sunt hotărât pacifice și vor face tot posibilul ca războiul general să fie evitat. Am și credința că vor reuși în eforturile lor.

Din această cauză acțiunea noastră este privită ca de natură să împiedece sau să întârzie încheierea păcei, prin speranța pe care o poate da Turcilor, deci privită cu răceală. În schimb, tot din pricina setei de pace, toate puterile sunt foarte înclinate să dea sfaturi la Sofia în favorul nostru, căci nimeni nu ne discută dreptul la o oarecare satisfacție.

De un război între noi și Bulgaria nu vrea să audă nimeni, iar contele Benkendorf m'a lăsat să înțeleg.

se făcea pentru uimirea publicului și cari dase dovadă destulă, că le poate face fără accident. Dar nu e logic și prin nimic motivat să fi făcut acel viraj extrem, ne mai făcut încă, în momentul aterizării.

N'a putut fi nici atmosfera, gol ori curent, cauza nemilicată a accidentului. Că la înălțime vor fi putut exista curenti e admisibil, ba chiar verosimil, și așa de probabil, că l'au influențat în hotărîrea de a ateriza. Accidentul propriu s'a întâmplat însă la o înălțime mică de 40—50 m. Oarecare curent, va să zică vânt, ar fi trebuit să-l constate și martorii, dar nici unul nu o face, din contră spun, că atmosfera era liniștită.

Că n'a putut fi nici o defectare și a putut fi cel mult un deranj, după cum am zis, rezultă și din examinarea haviilor, cari n'au dat nece cel mai mic indiciu pentru aceasta, afară de slăbiciunile naturale produse prin cădere. Ruptura punctului de fixare al cablului inferior de plan din dreapta la cărma de înălțime se explică foarte bine tocmai în urma isbirii de pământ. Magnetul, adevă aprinderea funcționa și după cădere foarte bine. Toate cablurile și sârmele, afară de cel pomnit, erau intacte după cădere și nu pot decât să confirme integritatea aparatului. Chiar și manevra de aterizare e o dovadă de integritatea aparatului. Ridicarea din nou a aparatului după prima cădere după cum cred martorii, care de fapt n'a putut fi decât o picare pentru aterizare și o redresare la orizontală, cum am ex-

pus-o, nu se putea produce decât cu aparatul capabil de planare cel puțin. Faptul, că s'a găsit o surubelniță la mai mulți metri depărtare înaintea aparatului se poate foarte bine explica c'a folosit-o pentru acelaș scop, ca la Buda, pentru fixarea frânei probabil iar deranjate, ce de regulă se întâmplă, o știe oricine a avut de a face cu mecanisme, în vederea aterizării. De fapt locul de aterizare era cam scurt, așa că funcțiunea frânei era bine venită. În momentul producerii precipitării se pare că a aruncat-o ori a scăpat-o din mână și că a căzut mai departe e foarte logic. Intrebuințarea acestei surubelnițe poate servi ca un nou prețios argument că aparatul nu se afla în faza desperată de accident, ci Vlaicu se cugeta la o aterizare normală cu concursul frânei. Se poate chiar că întrebuințarea acestei surubelnițe să-i fi absorbit atențiunea de a comis greșeala de a reduce viteza aparatului peste limită, greșală, pe care a plătit-o așa de scump.

Ca urmarea pierderii suspensiunii însă căderea se prezintă așa de logică, și se confirmă aproape neîndoișor prin observațiunile martorilor.

S'ar putea scrie despre aparat, că și-a rămas credincios până la moarte. Aparatul și-a ilustrat stabilitatea și în ultima cădere, căci aparatul a căzut în picioare. Și a ținut să-și facă și ultima cale în viraj. Dar a dovedit așa de tragic de evident, că nici stabilitatea nu înseamnă încă rezolvarea problemei siguranței șorului, căci la urmă e indiferent, dacă cazii în picioare ori altfel dela

o înălțime oarecare. Și a mai confirmat, ce a demonstrat spre atâta surprindere Pegoud, că aparatele de sburat au nevoie și de stabilitatea perfectă psihică a pilotului, care în multe cazuri îi poate salva chiar din cădere — nu cazul lui Vlaicu — dar cazul lui Vlaicu, că timiditatea exagerată la aterizare încă poate fi dezastruoasă. Vlaicu, nu mai începe îndoială, a fost un pilot foarte bun și dacă totuș s'a putut întâmpla accidental, a fost fatal, dar omenesc.

Aparatul lui — e invederat, are multe calități bune, și, are și părțile sale slabe, ca și toate celelalte construcțiuni. Viitorul construcției, care și-a ilustrat cu prisos dreptul la existență până acum, va urma să se lămurească că în mijlocul frământărilor de evoluțiune și progres ale aviațiunii, ce prezintă forme așa de puțin fixate încă. Lămurierea aceasta nu se poate face decât în legătură cu încercări treptate de materializare a ideilor. Găsirea formelor celor mai potrivite e uneori un proces lung și plin de trudă, tehnica prezintă atâtea dovezi. Mulți inventatori naivi au avut desiluzii pe urma constatării acesteia dureroase. E neîndoișor o pierdere că 'n lupta aceasta frumoasă ce apelează la mințile iscoditoare nu mai poate lua și Vlaicu parte, după ce chemarea și-a dovedit-o așa de evident.

București, începutul lui Decembrie.

deși în termeni diplomatici, că un asemenea război ar putea avea consecințe grave și neprevăzute. Înțelesul: Rusia nu va sta să privească.

Cu d. Daneff nu m'am văzut decât de trei ori, câte trele dățile față cu d. Mișu, care a luat parte la conversație. La prima întâlnire nu ne-a oferit decât cele două colțuri de pământ, cari intră în Dobrogea noastră. La a doua, m'am explicat cu el în privința incidentului cu Poincaré, incident închis în contra lui prin scrisoarea așa de categorică a dlui Poincaré. A treia a fost Joi, la orele 3, în ajunul plecării mele. La această întrevvedere d. Daneff mi-a oferit și acel triunghi cu baza la mare, de 5—6 kilometri. Arătându-i absoluta insuficiență a acestei propuneri, cu multă greutate d. Daneff mi-a adăugat: „Je comprends que du côté de la Mer vous ne svez pas contents”.

Când i-am atras atenția că cu câteva zile înainte, Sir Edward Grey mă chemase și îmi arătase propunerile făcute de Bulgaria la București și în cari se găsea și cedarea Megidie-Tabiei, d. Daneff mi-a spus că trebuie să fie o eroare. Dovedindu-i că nu este eroare, el a insistat că este eroare, dar a adăugat: „Je vous prie de ne pas insister sur cette demande, car Silistre sans les forts devient une enclave qui ne pourra que deperir, et sera ainsi une source de difficultés entre nos deux pays”.

Când d. Daneff mi-a spus că mă roagă să intervin la București ca să se primească propunerile sale, i-am răspuns textual: „Vraiment, vous me mettez dans l'impossibilité de faire quoi que ce soit. Je m'attendais à ce que j'aie avec vous une forte bataille sur la ville de Silistrie. Je m'attendais aussi que nous battions sur la question de Balçik mais pour tout le reste, pour ce trou de Kavarna, par exemple, je croyais que cela irait de soi. Vous acceptez le principe, mais vous ne m'offrez pas quelque chose d'assez sérieux pour servir comme base d'une discussion”.

A fost imemorabil, a insistat să mă roage să înduplec guvernul român să primească această propunere a sa.

Din limbajul său am tras cu concluzia că nu era ultimul său cuvânt, că în ce privește Megidie-Tabia este sigur că vor ceda și că despre mare ne putem aștepta la concesii serioase.

Al 51-lea.

D. Maiorescu scrie ministrului plenipotențiar al țării la St. Petersburg că „guvernul român s'a adresat în mai multe rânduri puterilor în diferite chestiuni, cum ar fi de pildă pentru admiterea la o eventuală conferință europeană, etc. S'a adresat de asemenea d-lor Sebeko și printului de Fürstenberg în luna Octombrie, pentru ca să intervie la Sofia în vederea începerii negocierilor de către Bulgaria cu România, dacă statul-quo balcanic ar fi modificat. După informațiile primite, Rusia și Austro-Ungaria, și alte puteri au intervenit în acest sens la Sofia, și fie în urma acestei intervenții, fie din proprie inițiativă, guvernul bulgar a început negocieri cu România la 26 Noembrie, prin d. Daneff la București, la început fără formă obligatorie și fără angajamente, apoi la Londra cu instrucții formale.”

După ce arată mersul acestor negocieri cu Bulgaria — care s'a văzut din documentele precedente — d. Maiorescu continuă astfel:

„Rezultă luminos din cele ce precedă că România, îndată ce negocierile au fost începute între ea și Bulgaria, la 26 Noembrie, a evitat să le complice prin intervenția unei alte puteri, că ea n'a recurs pentru nici un amănunt al acestor negocieri nici la intervenția Rusiei nici la aceea a unei alte puteri, și că diferitele cereri de intervenții adresate Rusiei și altor puteri în luna Octombrie, n'au nimic de-a face cu amănuntele negocierilor începute la 26 Noembrie și pentru cari numai singură Bulgaria a cerut intermediul Rusiei, care a fost de altfel, după câteva zile, înlocuit, în urma hotărârii guvernului bulgar însuși prin reluarea negocierilor directe la Londra între d-nii Daneff și Mișu.

Cred totuși de datoria mea să recunosc spiritul de conciliare și de perfectă loialitate

care a dominat neîntrerupt acțiunea d-lui Sebeko.”

Al 53-lea.

Ministrul afacerilor străine către ministrul plenipotențiar al României la Sofia.

Jași, 10 Ianuarie 1913.

Dle ministru,

Neputând să las să se acrediteze versiuni cari ar denatura caracterul raporturilor noastre cu Bulgaria în momentul crizei balcanice, mă văd nevoit să rectific fără întârziere unele afirmații ale dlui Gheșoff ce-mi raportezi... cu data de 31 Decembrie trecut.

De când mi s'a încredințat portofoliul afacerilor străine am primit în fiecare Marti, aproape fără întârziere, pe șefii de misiuni acreditați la București. La eșirea lor din cabinetul meu notez totdeauna printr'o scurtă mențiune obiectul convorbirii ce avusesem.

În timpul absenței dlui Kalinkoff, în 1912, am văzut pe însărcinatul de afaceri d. Ivanoff de cinci ori la Sinaia, în Martile de 10, 24 și 31 Iulie și în 7 și 14 August.

Am primit pe d. Kalinkoff întors din concediu Marti 28 August. Nu găsesc în notele mele nici o mențiune privitor la convorbirile mele cu d. Ionomoff, afară doar de o propunere ce mi-a făcut Marti 31 Iulie pentru încheierea unei convenții veterinare.

Este evident că dacă la una dintre aceste convorbiri ar fi fost vorba de o chestie așa de importantă a propunerii de înțelegere sau de colaborare într'o eventuală criză balcanică, notele mele nu ar fi fost mute cu privire la acest subiect.

Că d. Ionomoff, cum v'a spus-o d. Gheșoff, să fi avut cu mine o „convorbire cu privire la luptele dintre junii-turci și bătrânii turci și înțelegerea liberală și la cataclismul probabil care se petrecea în Turcia” — de care îmi amintesc în adevăr, dar pur și simplu ca de manifestarea unui tânăr secretar care găsindu-se a fi însărcinat de afaceri, caută un subiect de înaltă politică spre a-l trata. Iată pentru ce notele mele nu menționează acest monolog.

Cât despre ministrul Bulgariei el însuși mi-a repetat la recepția diplomatică de alaltăieri 8 Ianuarie 1913 desmintirea formală pe care o dă șgomotelor despre o propunere de înțelegere pe care Bulgaria ne-ar fi făcut-o prin el, după cum v'a spus d. Gheșoff.

Adaog că este greu să-mi explic cum a putut d. Gheșoff să vă spună că România „a arătat la început ce puțin se sînchisea să se înțeleagă cu vecina sa”.

Dacă aceasta era adevărat, cum se face că la 26 Septembrie, adică patru săptămâni după reînnoirea la Sinaia a dlui Kalinkoff (28 August) — și posibilitatea pentru el de a raporta guvernului său asupra acestei pretinse atitudini a României, ministrul Bulgariei să fi venit la mine ca să-mi transmită instrucțiile următoare, pe cari le primise dela d. Gheșoff:

„Aveți bunătatea să comunicați dlui ministru prezident că sunt profund atins de declarația sa foarte prețioasă pentru noi. Am luat act. Consiliul de miniștri și eu personal mulțumim dlui ministru prezident foarte cordial și suntem recunoscători României pentru strălucita sa atitudine și pentru noua dovadă de bune și prietenești sentimente față de noi”.

Declarațiunea mea privea stricta noastră neutralitate și da desmintire șgomotelor răspândite că o convenție militară ar lega România de Turcia. Posed această comunicare a guvernului bulgar scrisă de însuși d. Kalinkoff care tradusă în franțuzește (probabil traducerea sa) textul depeșii dlui Gheșoff.

Cum să conciliăm textul acestei comunicări cu pretinsul refuz al României de a se înțelege cu vecina sa și cu ultima convorbire a dlui Gheșoff cu d-ta, așa cum mi-o dai sub numărul 1375?

Intrând astel în amănuntele cele mai precise pentru a vă dovedi lipsa ori căruia fundament la declarațiile ce v'au fost făcute am dorința să înlătur toate neînțelegerile ce ar avea tendința să îndepărteze încheierea acordului la care dorim să ajungem cât mai repede cu Bulgaria, privind rectificarea frontierei. De aceea trebuie să adaog că aceste amănunte sunt destinate în primul loc pentru propria d-tră informare și că nu

veți uza de ele decât la caz de nevoie și pe cât posibil fără a înăspri relațiile noastre cu guvernul bulgar.

Și cu acest prilej vă rog să-mi răspundeți de ce nu s'a dat nici o urmare până azi comunicării atât de importante ce mi-a făcut d. Gheșoff prin intermediul dlui Kalinkoff și pe care acesta mi-a cetit-o traducând-o în fața mea la 28 Decembrie; că guvernul bulgar avea „via dorință” de a încheia cu noi o „convenție dintre cele mai largi” care să garanteze interesele și demnitatea ambelor țări. Din parte-ne noi suntem deosemena dispuși, după cum o știți din telegrama 29262, aprobând propunerile d-tale în acelaș sens.

Al 53-lea.

La 11 Ianuarie 1913 d. Maiorescu telegrafiază ministrului României la Londra:

De ce n'ați continuat convorbirile cu d. Daneff dela plecarea d-lui Ionescu? Reluați imediat negocierile și fixați cel puțin ultimele propuneri române și bulgare.

Noi insistăm pentru orașul Silistra și o linie până la Balçic inclusiv. D. Daneff trebuie să fixeze în scris ultimele sale concesii; vom vedea apoi cum vom regula diferența.

Al 54-lea.

D. Titu Maiorescu telegrafiază Sâmbătă 12 Ianuarie ministrului României la Londra.

Văzând mai ales gravele evenimente dela Constantinopol, consiliul de miniștri sub președinția majestății sale regelui, a hotărât astăzi să ajungem absolut la un rezultat final al convorbirilor d-tre cu d. Daneff. După dorința manifestată de d. Gheșoff de o convenție largă cu România cum v'am telegrafiat la 29 Decembrie d. Ghica ne înștiințează acuma dela Sofia că d. Gheșoff declară că a dat d-lui Daneff depinele puteri necesare.

De ce d. Daneff nu uzează de ele de 15 zile? România nu mai poate admite aceste tergiversări și subterfugii: d-ta ai instrucțiile necesare cuprinzând cererile noastre privitoare la frontiera maximum Turtucaia—Dobrici—Balçic; minimum Silistra—Balçic fără Dobrici.

Provoacă pe d. Daneff să fixeze la rândul-i propunerile bulgare definitive și comunică-ni-le imediat.

Al 55-lea.

D. Mișu, ministru plenipotențiar al României la Londra, comunică d-lui ministru de externe la 12 Ianuarie 1913 că a avut întrevedere cu d. Daneff, care i-a spus că a rămas surprins de propunerea noastră cuprinzând Silistra și Balçic. Cu atât mai mult aceasta cu cât ministrul de externe din Rusia ar fi aflat dela ministrul nostru din Petersburg că noi ne mulțumim cu o fâșie de teritoriu în partea de sud pentru protecția Mangaliei. Sub sugestia guvernului rus, Bulgaria a propus să ne dea 5—6 klm. la sud de Mangalia. Din conversațiile cu d. ministru Take Ionescu, Daneff a crezut că înțelege că noi ne mulțumim cu o foaie de teritoriu până la Kavarna, lucru ce i-ar fi fost confirmat de ambasadorul Germaniei.

Eu am rectificat continuă d. Mișu și am reprodus exact conversația ministrului nostru de interne. D. Daneff e gata să dea înscris concesiunile d-sale. El vrea să facă o scrisoare, sau să adreseze un proces-verbal, dar mi-a cerut ca să-i adresez și eu o scrisoare cuprinzând cererile noastre. Trebuie să-i scriu sau preferați ca noi să-i dresăm un proces-verbal? D. Daneff m'a prevenit că va face să se vadă contradicția de mai sus.

D. Mișu comunică că s'a încercat să demonstreze d-lui Daneff inutilitatea unui astfel de procedeu, anunțând că se va sili să-l convingă ca să renunțe la el.

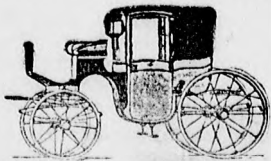
(Va urma).

Ka 12

Telefon Nr. 467.

Kardos Gyula,

cea mai mare fabrică de trăsuri sudungară cu putere electrică TEMESVÁR-GYÁRVÁROS, Haromkirály-ut 14. sz. (Casa proprie).

Mare magazin de trăsuri noi și folosite.

Pregătesc lucruri de fierar, rotar, șelar, de lustruit și orice reparări de bransa aceasta, cu prețurile cele mai moderate — Prețurent gratis și franco. — Casă funebre, felurite căruțe „landaner” cu prețuri moderate.

Un orfelinat.

In preajma adunării constituante a Reuniunii femeilor române din dieceza Gherlei.

De Elena Pop Hossu-Longin.

Deva, 16 Decembrie.

In mijlocul frământărilor multe, cari muncesc in aceste vremuri grele sulelele românești, formează un moment înviorător și înălțător nizuințele frumoase ale femeilor noastre, de-a îmbrățișa tot mai intensiv probleme de caracter cultural și filantropic.

Gradul de cultură a unui popor e judecat după instituțiile sale, cari sunt menite a îndrepta stări și moravuri și de-a înainta pe calea luminoasă a propășirii, spre scopuri de a atinge cât mai desăvârșit cultura mântuitoare.

De acest adevăr au fost pătrunse femeile române când au pus temelie primei lor Reuniuni, acelei din Brașov, care astăzi este cea mai veche la noi în țară și care muncește cu rezultate atât de rodnice pe teren cultural și filantropic.

Acestei mame a tuturor Reuniunilor noastre i-au urmat apoi altele și altele, încât azi abia este zădit românesc, unde femeile să nu aibă o Reuniune, în cadrul căreia să nu desvolte o activitate binecuvântată pentru binele și folosul neamului.

Incununarea nizuințelor acestor Reuniuni a urmat în primăvara acestui an, când tot la îndemnul Reuniunii din Brașov, s'a intrunit primul congres întemeind „Uniunea femeilor române din Ungaria”. Această „Uniune”, cuprinzând toate Reuniunile, va avea o mare și hotărâtoare influență asupra prosperării lor în viitor. In congresele Uniunii, ce se vor ținea an de an, se vor dezbate toate chestiile mari câte se vor ivi în viața acestei concentrări feminine; se vor chibzui mijloacele cele mai potrivite de-a promova înaintarea singuraticelor Reuniuni asociate.

Și totodată congresele anuale vor fi un for suprem, unde fiecare Reuniune va face expozeul activității, înăptuind astfel o nobilă emulare între ele de-a munci cât mai mult și de-a atinge rezultate cât mai bogate.

In timpul mai nou se ivesc tendințe de o deosebită importanță, isvorită din culesele cele mai gingașe ale sulelelele femeiesc.

Urmaselc ucemicelor străbune de odinioară își îndreaptă azi privirile cu deosebit interes asupra locașurilor și așezămintelor sfinte.

Astăzi, când un crivăț aspru se deslăntuiește asupra bisericii strămoșești, amenințând temeliiile ei — sulelelele simțitor femeiesc a înțeles glasul vremii, care reclamă și ajutorul ei, de-a apăra această fortăreață a credinței noastre sfinte, care scut și pavăză ne-a fost in toate timpurile de primejdie.

Vedem in timpul mai nou înființându-se tot mai multe Reuniuni cu scop de-a îngriji și înfrumșa bisericele și de-a concentra in jurul lor cât mai multe suflete devotate și tot atâtea propovăduitoare a virtuților frumoase creștinești.

Apelul ce-l primim dela surorile noastre din Gherla ne chiamă pe 21 l. c. la înființarea unei noi Reuniuni.

Ne chiamă la constituirea Reuniunii diecezane in sediul unei din cele mai mari episcopii românești, cu menire atât de măreață încât inimile ne tresaltă de bucurie când ne gândim, că programul fixat in acel apel are să se realizeze prin hărnicia de albine muncitoare a femeilor noastre.

Cu deosebire gândul frumos de a înființa un orfelinat de fetițe este atât de captivant, încât va mișca toate inimile și va concentra toate forțele spre isbândirea grabnică a acestui lucru mare.

Căci lucru mare și înălțător va fi clădirea asilului ocrotitor, pentru micile ființe plăpânde rămase fără tată și mamă dulce in lumea aceasta. Și pentru înăptuirea acestui orfelinat trebuie să concentrăm toate energiile noastre ca in timpul cel mai scurt să se înalțe căci in țara noastră cei mai părăsiți și ai nimănu sunt orfanii români, nefiind afară de orfelinatul din Bra-

șov altul, care să îi adăpostască pe acești desmoșteniți ai soții.

De aceea țerim moment, care a inspirat norocosul gând de-a înruni temelie trunțase din dieceza Gherla la marele lor stat.

Insoțite aceste porniri nobile de binecuvântarea și ocrotirea bunului armereu, năuajum, că vor fi rodnice in tupte, cari să ridice casa milostivirii.

Și vom putea ajunge intruchiparea acestui ideal mare, dacă însușirea noastră va fi mare și siană și se va inspira din plaele doannelor și jupaneselor din vremuri, cari au jertit satele și nestimatele lor pentru a ridica mănăstiri și biserice și așezari creștinești, pentru mânguarea și alinarea celor oropsiți.

Votarea bugetului de externe in delegațiunea austriacă.

Arad, 16 Decembrie.

In ședința de ieri delegațiunea austriacă a terminat desbaterea asupra politicii ministerului de externe, votand, atât in general cat și in special, preliminarul bugetar al acestui minister.

Ultimul orator la desbaterea generală a fost ministrul Berchtold, care raspunzand la mai multe interpelații a făcut o icoană a activității sale in cele mai importante faze ale crizei din urmă.

Ministrul de externe și-a început discursul constatând că libertatea lui de a vorbi e cu mult mai restrânsă decât a delegaților din cauza delicatetei multor chestii, prin ce i se impune o anumită rezervă și multe motive cari i-au determinat hotărârile trebuie sa le rețaca. Astiel icoana ce o poate da despre activitatea sa nu poate fi intru toate completă.

Contele Berchtold vorbind despre criza balcanică declară, că ministerul de externe a fost bine informat despre tratativele dintre statele balcanice, din cari a rezultat alianța acestora. Statele balcanice se simțeau însă in siguranță fiind de credință de-o parte că o mare putere le sprijinește, iar de altă parte erau orientate despre acțiunea intensivă a diplomației in scopul localizării războiului.

Din aceasta rezultă foarte natural că o pășire mai energică din partea noastră ar fi avut aparența că noi voim să împiedecăm statele creștine in lupta pentru independență. Ministrul arată apoi cât de greșită e provocarea la atitudine luată de monarhie in timpul războiului ruso-turc din 1870. Europa azi e împărțită in două tabere. Incordarea ce există între monarhie și Rusia dela anexiunea Bosniei și Herțegovinei nu numai că nu a slăbit, ci chiar a fost un imbold pentru înființarea alianței balcanice, care apoi nu a avut chiar sentimente prietenești față de monarhie. In ce privește renunțarea la sandjaciul Novi-Bazar. Aehrenthal a cuprins intr'un memoriu toate considerațiunile militare, politice și financiare, cari l'au determinat la aceasta. In acest memoriu, se spune, între altele, că din punct de vedere militar, pentru menținerea ocupațiunei sandjaciului am fi fost constrânsi să ținem acolo un corp întreg de armată. In caz de război acest corp de armată ar fi avut să lupte in trei fronturi deodată, și încă între împrejurările cele mai nefavorabile. După părerea experților noi n'am fi putut merge înainte din sandjac, care poate fi privit numai ca un pas de munte, dacă din punct de vedere militar am fi voit să încunjurăm situațiile periculoase. Dar afară de aceasta mai erau și greutatele financiare.

Crearea Albaniei independente a fost o urmare logică a principiului de independență a popoarelor balcanice. Motivul principal a fost însă atât pentru noi cât și pentru Italia, ca prin crearea Albaniei independente să se poată păstra echilibrul in Marea Adriatică. In privința aceasta au fost interesate in primul rând monarhia și Italia și se poate constata că ambele state au procedat in direcția aceasta in deplină înțelegere.

Mai mulți oratori au combătut părerea greșită, ce o au unele cercuri despre relațiile noastre cu România și mai cu seama in ce prive-

ște pacea dela București. Ministrul inregistreză cu o vie mulțumire aceste străduințe cinstite de a pune in lumina adevărată povestea, care era să devină deja îngrijorătoare, și svonurile problematice, precum și acea străduință, de a face publicul să le creadă aceste. Raspunderea o poartă de altcum acei, cari inconștii se pun in serviciul acțiunei de subminare ce s'a pornit de altunde.

Vorbind despre Serbia, contele Berchtold protestează impotriva afirmațiunilor că politica monarhiei față de Serbia n'ar fi pașnică.

La sfârșit ministrul apără ministerul de externe impotriva acuzelor ridicate in legătură cu chestia Prohaska.

Un articol al Carmen Sylvei despre viitorul domnitor al Albaniei.

Numărul din urmă al revistei „Oesterreichische Rundschau”, aduce un frumos articol al reginei României intitulat „Wer ist er?” — Cine este el? din care dăm aici câteva părți.

Țară ca 'n povești vrea un rege! așa trece prin lume chemarea. Țara care a întâmpinat atâtea iurtuni vrea acum să le silească la pace in propriu-i pept și vrea un conducător care in sfârșit aduce pacea. Lumea a auzit chemarea și a stat la indoiaia. Chemarea sună tare, tot mai tare. Lumea însă nu a dat nici un răspuns. Acolo stătea atunci bătrânul rege la puternica Dunăre pe care el a trecut-o in puține ore cu o întreagă armată. El stetea liniștit și grav, cu barba lui albă, cu trăsăturile lui nobile, cu ochii lui de vultur, cu cari a văzut așa departe și spunea cu vocea clară, care a dictat furiosului Balcan pacea: „La Rhin in adânc de codru e un trunchiu din care eu mi-am rupt soția, el are urmași puternici. Dintre aceștia pe unu vi-l voi trimite vouă de conducător”.

Tânărul se trage din linia dreaptă dela marile taciturn Wilhelm de Orania și e un strănepot al lui Wilhelm al III-lea și al reginei Luiza și nepot al împăratului Wilhelm. Casa lui părintească, a dat lumii un șir de oameni distinși. Acolo a fost marele naturalist și călător Maximilian principe de Wied, care a descoperit Brazilia, ale cărui opere vor număra totdeauna in lumea naturalistilor, a cărui putere și voință au luminat și înviat încă generațiile trecute. Acolo a fost moșul principelui, un profund cugetător, ale cărui opere filosofice sunt mult cetite, fără ca autorul să fie numit. Acolo a fost un strămoș al principelui, care in decurs de mai mulți ani a adunat in Neuwied preoți și laici, pentru a uni toate religiunile in una singură. Fratele acestuia Carol s'a distins intr'atâtea într'o luptă din războiul de 7 ani, încât Frideric cel mare după aceea i-a spus: „Iti suntem recunoscători pentru aceasta învingere”.

In războaiele de eliberare cad pe câmp de luptă doi fii ai casei de Wied iar prințul Maximilian a luat parte și la Waterloo. Tatăl tânărului s'a distins in vârsta tânără in luptele din Franța. In calitate de aghiotant a făcut acte de bravură, iar când un general a căzut mort lângă el, cunoscându-i sigur intențiile, a luat comanda și a câștigat lupta. El avea mari talente și a făcut mult bine pentru provința sa in calitatea de mareșal, a făcut mari sacrificii de bani și de timp pentru colonii și pe lângă vocea minunată mai era dotat și cu un însemnat talent de pictură.

Din casa de Wied iesără odinioară mari prelați cari stăpâneau orașele Mainz, Trier și Köln. Cel mai distins între ei era principele elector Herman de Köln, care împrietinit cu Luther și Melanchthon a voit să introducă reformațiunea. Un altul a întemeiat Neuwied-ul, oraș liber pentru toate religiunile. Familia de Wied e de atunci liberă și cu vederi largi.

Tânărul pe care s'a aruncat regele ochii era din anii tineri un zelos prieten al cărților. Niciodată nu-l puteai vedea altcum decât cu cartea in mână, cu degetele între file. Pe lângă aceasta avea o mare energie. La liceul din Jena unde fusese crescut era șeful unei grupe de gimnastică și se povestesc numeroase lu-

cruri pe socoteala lui. Ca tânăr ofițer l'a ridicat pe un camarad cu o singură mână și așa s'a plimbat cu el. Lucrările sale erau destoinice și grave. După ce și-a făcut examenul a fost trimis la academia militară; mai târziu a intrat în statul-major. Așa înalt și svelt era un călăreț escelent și în România era numit Lo-hengrin, când apărea în uniformă albă, cu casa strălucitoare a vulturului ei.

Tânărul lui soție i-a dăruit deja doi copii, o fetiță, Maria Eleonora și un copil, Carol Victor. Bunica lor din România i-a dat înfățișarea ei meridională și iubirea față de țara noastră. Prințesa Sofia, are mari talente, ea cântă la harfă, la mandolină și ghitară, ea pictează și serie versuri.

Salonul ei e foarte iubit și nime nu se sperie să facă drumul lung dela Berlin până în acest loc prietenos. De copilă crescută în România, prințesa e obicinuită să călătorească și are mare predilecție pentru țesături și cusături naționale. Ea e o mamă escelentă și știe să dea educație.

Acesta e locul plin de pace la care s'a gândit regele pentru a da sbuciumatului popor albanez un domnitor destoinic și pentru a-i dăruia un scut. După ce Albanezii s'au apărut în munții lor de năvălirile romane, au purtat sute de ani lupte contra Turcilor și niciodată nu au putut fi subjugați. Ei vor să treacă de cel mai vechiu popor în Europa. Limba lor nu seamănă cu nici o limbă latină ori slavă. Increderea și credința lor e celebră și în toate țările noastre garda a fost formată din Albanezi. Nici un Albanez nu e capabil de tradare. Cuvântul dat e sfânt și nu poate fi călcat.

Nu e nici o minune, că regele Carol și-a pus ochii pe acest tânăr din țara Rhinului și a zis Albanezilor ingenuchiati: Acesta e omul vostru! Acesta vă va aduce vouă pacea.

Nici o luptă mai mult! Nici un omor în ruinele fumegătoare! Marea răzătoare va purta de-acum comerțul vostru și bogăția va fi partea voastră, după lunga lipsă, după lungile lupte. Fiți veseli, eroilor! Vine unul care vă înțelege și vă are dragi, unul care a învățat dela unchiul său cum se conduce un popor la bună stare și progres.

Pegoud.

II.

Din momentul când se lansează, sborul lui Pegoud are ceva deosebit, ce întrece toate acrobațiile de până aci. Rulează puțin, nici 10 metri nu. și se ridică ușor. Imediat își începe jocul, lasând aparatul să se asvârle ritmic în dreapta și în stânga, inclinandu-l tot mai piezis. Și o face cu facilități, fără încordare vizibilă. De aceea îndrăznelile lui nu enervează. Din contră, ele produc impresia plăcerii; pare că ai privi păstrăvi ce se joacă în inot săltăreț în razele apusului de soare, ori un tânăr înotător dibaci care se desmiardă sburdalnic pe valuri, vădit încântat de plăcerea ce are. Așa se elatină acest sburător măiestru.

După ce ni-a arătat o serie din aceste virajuri ritmice tot mai îndrăznete, Pegoud ia înălțime, în cercuri mici. În aerul străveziu al zilei de toamnă aparatul ne apare cu aceeași claritate în limpezimea văzduhului, dar silueta lui devine tot mai mărunț. Acum pare a fi la 800—900 m. De aci deodată se precipită în jos ca săgeata, în spirale înguste, vertiginos. Apoi redresează, se învârte în cerc, iar apucă în sus; auzim bine cum din timp în timp stinge motorul, se agită, și simțim că se pregătește de momentul cel mare. Într'adevăr, iată, Pegoud, mai jos acum încât îl putem vedea bine, venind în o curbă, își cabrează aparatul, zboară de-a dreptul în sus ca pe un plan perpendicular invizibil, și deodată se lasă pe spate. Intreagă asistența exclamă, nimită. În clipele următoare pilotul jară și în poziție normală. Pare că regretăm că prea iute a trecut momentul, n'a

fost timp a-l întipări în minte, și pare că nu ni l'am mai ști imagina. Pegoud, ca și când ne-ar ceti gândul, iată că repetă de multe-ori după olaltă învârtirea peste cap. Acum toți l'au putut vedea bine, de repetite-ori, cum a-târână din aparat, cu capul la vale. Aplauze răsună jur împrejur, pe fețe se vede uimirea.

Dar el ne dă și mai mult. Incepe aceeași manevră, cabrează aparatul în sus, apoi îl culcă pe spate, rămâne așa, cu capul în jos, și zboară astfel drept înainte, orizontal, în linie dreaptă fără deviere în nici o direcțiune, timp de două minute, cale de câteva sute de metri, tot mereu cu capul în jos, aeroplantul înaintează cu normal, cu roțile în sus! Pegoud, natural, rămâne tot timpul el de desubt, cu capul în jos. Se redresează, și repetă minunea aceasta.

Ceea ce s'a spus despre prestațiunile lui s'a văzut aievea.

Pegoud, după 40 minute de uimire, vine acum tot mai jos, continuând a vira, a glissa pe o aripă, așa că aparatul e perpendicular, iar dânsul se vede ieșind orizontal din el, ca un cui fixat în un perete. Aterizează, mecanicul îl desleagă, — căci e fixat cu bretele, ca să nu luncede din aparat când e cu capul în jos — sare jos și mulțumește zimbând publicului ce îl primește cu ovaii. El e condus de-a dreptul la Maj. Sa și primește sfios felicitările suveranului și ale augustei familii regale. Apoi în automobil e dus, în triumf, jur împrejurul pistei ca toți spectatorii să-l poată vedea de aproape.

Cei ce n'au crezut, s'au convins și ei acum, și ei par a fi cei mai încântați. Nu se discută altceva în grupuri. În partea cea mai rezervată, lângă hangare, se știe deja că regele a distins pe intrepidul aviator cu ordinul „Coroana României”. Aci e concentrat acum tot interesul, în jurul curții, și câți ar fi fericiți să poată vedea un moment măcar acest splendid aspect de înaltă și curată viață românească. Regele, între generali și miniștri, regina, vizitată la automobil de unde privește, de doamnele din elita românească, principele Ferdinand în un grup, prințesa Maria cu augustele sale copile; prințul Carol e tot mereu lângă aeroplane, se întreține cu piloții, examinează toate amănunțele, întreabă pe Pegoud, și se vede cât ar fi de fericit dacă i s'ar da voie să facă un sbor. Prințisorul Nicolae e și el acolo, în costum de mic marinar, între piloți, foarte interesat de toate.

Până va face Pegoud a doua ascensiune, aviatorii noștri se avântă pentru a-și arăta arta, într'adevăr, ei se pot prezenta vrednic și după minunile lui Pegoud. Căci pare că și ei sunt pe cale a-l imita. Căpitanul Andrei Popovici, locotenentul Capșa, piloții Vacas și Macavei sunt admirați de însuși Pegoud, care le urmărește cu atențiune toate mișcărilor. Din nou se îndeamnă și dânsul, se ridică, și atunci ei, gentili, aterizează. Pegoud repetă acum toate acrobațiile sborului precedent, mai repede după olaltă și pare că și mai marcat, ca nimeni să nu-l poată uita. Când se pregătește să aterizeze, se lansează și ai noștri, toți se întrec în sbor jur împrejur și îl însoțesc până aterizează, aplaudat și acum cu frenezie.

Înseară, MM. LL. regele și regina pleacă, între urale, luând și pe prințesa Mărioara. Când se pregătește să plece prințesa Maria, prințul Nicolae îl roagă foarte frumos să poată încă rămâne aci cu augustul său părinte și cu prințul Carol, și asigură că nu îi este deloc frig. Nu mai e nimic de văzut, dar cine știe, și pentru ori ce e caz el vrea să fie aci cu cei mari, cu bărbații. I se împlinesc dorința. așa, că toți pleacă deodată.

Publicul se îndreaptă și el spre oras. Automobile se împiedecă în trăsuri și între olaltă. Mai ușor înaintează pietonii. Aci e multime, și ei înaintez spre oras, la sunetul marșului soldaților cari au fost de serviciu la aerodrom la Băneasa. Toată lumea e mulțumită de ce a văzut, și comentează spunându-și reciproc aceeași detalii văzute de toți. Nici când n'a fost mai animată șoseaua.

Așa peregrina lumea noastră fascinată de Vlaicu, în anumite Dumineci de sbor, la Arad, la Hațeg, Orăștie, Lugoj, Vârșet, Alba-Iulia, Săliște, Oșorhei, Elisabetopol, spre casă, în amurgul scriilor de vară, de aceea neuitată vară 1912....

La frumoasa vilă dela șosea se îngână dulce glasul clopoțelilor de sticlă. O lină adiere de vânt a trecut prin noapte.

C. Nedelcu.

INFORMAȚIUNI

Riscurile progresului.

Arad, 16 Decembrie.

Ați aflat poate aventura țigresei, care, având să figureze pentru un film cinematografic și căreia dându-i-se drumul într'un spațiu împrejmuit, a sărit peste gardul înalt de trei metri și jumătate, terorizând timp de câteva zile pe locuitorii din jurul Parisului? În același oras, și tot zilele trecute, un șarpe boa a scăpat dintr'o menagerie și a ajuns până într'un... vagon al metropolitanelui unde a fost prins și omorât. N'ați uitat de sigur nici de cei trei lei scăpați pe străzile orașului Lipsca, tot în urma unei reprezentatii de cinematograf. O primejdie nouă s'a creat în ultimul timp: aceea a filmelor.

Atât presa cât și publicul au făcut și fac cu acest prilej reflexiile cari se impun. Ne spunem cu drept cuvânt că dacă progresul ne înlesnește viața deoparte el o complică pe de altă parte cu tot felul de riscuri. Și nu odată ne gândim cu oarecare melancolie, că cei vechi trăiau mai simplu și cu mai puțin confort decât noi, dar că, existența lor era, în schimb, mai puțin amenințată decât a noastră.

Așa să fie, într'adevăr? Aparenta ne-ar face să răspundem: da. O mai îndelungată adâncire a chestiunii ne silește să șovăim. Este adevărat că avem azi gazul aerian, electricitatea, automobilele, aeroplanele cari prea adeseori se întorc împotriva noastră; dar ne lipsesc epidemiile de ciună și de holeră, insalubritatea, oaspeții pădurilor și alte pericole cari împuținau numărul strămoșilor noștri. Dela omul din epoca cuaternară care își disputa hrana ursului din caverne și până la înaintașii noștri de acum un veac cari au creat revoluții și pe Napoleon, existența omenească a fost veșnic periclitată de câte ceva. Și când unele din aceste primejdii au dispărut, altele le-au luat locul. În definitiv, situația rămâne aceeași.

Ea va rămâne, vai! întotdeauna aceeași. Vina să n'o căutăm în noi. Ea ar trebui găsită în miile de forțe misterioase și obscure cari ne conduc în viața și a căror totalitate am numit-o destin. Forțele acestea cu greu imi vine să cred că vor fi vre-odată descoperite în complexitatea lor; dar de le-am descoperi chiar, și încă ne-ar fi imposibil să le stăpânim. Vom fi veșnic stăpâniți de ele.

Mersul vremii. Institutul metereologic anunță înghețuri, unele locuri ploa.

Prognostic telegrafic: înghețuri, ploa.

Temperatura la amiază a fost 3.0 C.

A. S. R. prințesa Maria a României la Caracal. Duminecă seara, cu acceleratul de 11.50 la care s'a atașat un vagon princiar a plecat din gara de Nord, spre Caracal, A. S. R. prințesa Maria, însoțită de A. S. R. principele Carol. AA. LL. s'au dus dela Caracal cu automobilul la Corabia, pentru a împărți ajutoare.

Consiliu de miniștri. Un lung consiliu de miniștri s'a ținut Duminecă înainte de amiază la ministerul de interne sub președinția dlui Titu Maiorescu.

Consiliul s'a ocupat cu examinarea proiectului de lege pentru organizarea cadrilaterului, organizarea judecătorească și colonizarea noului teritor.

Deasemeni a cercetat creditele cerute pentru diferite nevoi și a discutat asupra lucrărilor urgente pentru căile ferate și pentru construirea podului peste Dunăre.

Succesele unei artiste române în străinătate. Cetim în „Gaz. Transilvaniei”: Cunoscuta celiștă română, dsoara Ersilia Roșca, nepoata dnei Maria Zănescu din Brașov, se află actualmente

Dr. BALÁZS EMIL
institut pentru consultațiuni medicale,
TIMIȘOARA-centru Palatul Dauerbach.

Operază și vindecă boli de piele și sexuale cu razele Röntgen
Operarea polipilor și a altor formațiuni cu aceeași raze. Electroliză
Metode electrice de vindecare. Massage electrică. Vindecarea
bolilor de beșică prin electricitate. Consultațiuni pentru ope-
rare și boli de piele dela 8—9 ore a. m. și dela 2—5 p. m.
Celor din provinci cărora se recere îngrijire mai îndelungată le
stă la dispoziție camere confortate anume. (Ba 927—60)

într'un turneu prin Germania, în care, a reputat cele mai frumoase succese. Tânăra noastră artistă este eleva renumitului profesor german de celo, Klengel din Lipsca și se bucură de-o mare reputație în cercurile artistice din Germania.

Nu putem decât să ne bucurăm de aceste succese a artistei noastre și s'o felicităm cu cea mai mare căldură.

Stările în Albania. După cum se anunță, prințul de Wied va fi în curând proclamat domnitor al Albaniei. În noua țară domnește însă o anarhie deplină. Nu mai puțin decât 6 guverne poruncesc azi în Albania: în Valona *Ismail Kemal*, președintele guvernului provizor și recunoscut de oficial, în Durazzo *Essad Pașa*, în Kruia *Djin Peters*, în Oros *Prek-Bib Doda*, în Malësia *Ded-Zoku*, iar în Scutari comisiunea internațională. Fiecare dintre aceștia își are adevărul lui, dar pentru viitor pot fi luați în considerare numai *Ismail Kemal* și *Essad Pașa*. Aceștia a convocat o conferință a fruntașilor albanezi în Scutari. În aceasta conferință, la care a trimis un reprezentant și guvernul din Valona, s'a discutat chestia viitoarei capitale albaneze. Toți reprezentanții au fost de acord ca noua capitală a Albaniei să fie Scutari, care oraș e mai bine scutit împotriva atacurilor dușmanilor, în vreme ce Valona și Durazzo poate fi foarte ușor atacate de către Greci iar Elbassan și Tirana de către Sârbi. *Essad Pașa*, care dispune de o forță militară mai mare, încă s'a exprimat ce atitudine a luat față cu viitorul domn al Albaniei. El a declarat numai că viitorului domnitor vrea să-i dea o țară în ordine dar pentru că liniștea să fie restabilită în curând în Albania, sunt puține speranțe.

Dela frații din America. Primim spre publicare următoarele dela frații din America. În conformitate cu articolul 24 din statutele generale prin aceasta convocăm *adunarea generală a Uniunii societăților române de ajutor și cultură din America* și pe acționarii institutului tipografic pe zilele de 24, 25, 26, 27, Decembrie 1913. Adunarea se va ține în hala dlui P. Chiina din Newark, Ohio.

Sedința primă va avea loc în 24 Decembrie la ora 1 p. m.

Ordinea de zi:

Sedința publică a acționarilor institutului tipografic „America”.

Constituirea ședinței. Citirea listei funcționarilor. Prezentarea plenipotențelor. Citirea listei delegaților. Raportul controlorilor. Darea de seamă detaliată asupra mersului și stărei Institutului. Votarea bugetului pe anul viitor. Propuneri și debateri. Inchiderea ședinței.

Sedința uniunii societăților române de ajutor și cultură: Constituirea ședinței. Citirea listei funcționarilor. Prezentarea plenipotențelor. Citirea listei delegaților. Citirea procesului verbal dela adunarea trecută. Raportul controlorilor. Darea de seamă detaliată despre mersul uniunii și starea ei actuală. Votarea bugetului pentru anul viitor. Denumirea locului pentru adunarea viitoare. Propuneri și debateri. Alegerea noilor funcționari ai uniunii, a comitetului suprem executiv, controlorilor, precum și al noilor funcționari ai institutului. Inchiderea ședinței.

Spesele de drum ale delegaților vor fi împărțite egal pe toate societățile, fără considerare la aceea că au fost sau nu reprezentate la această adunare. De delegați sunt a se alege bărbați din cei mi apți și mai cu cunoștință la societăți. Delegați cari nu vor prezenta plenipotențe în regulă, nu vor avea drept de vot.

Societățile cari dispun de drapele, sunt rugate a le trimite cu delegații lor.

Imediat după luarea la cunoștință a acestei convocări, toate societățile sunt rugate a convoca ședințe extraordinare și a-și alege delegați. Iar secretarii societăților cel mult până în 15 Decembrie să facă cunoscut secretarului general, numele delegaților. — *Gheorghe Grama*, președinte general. *Ioan N. Șufană*, secretar general.

În memoria lui Șaguna s'a ținut — după cum ni se scrie — și în Caransebeș o șezătoare literară, aranjată de elevii seminariai sub conducerea profesorilor Dr. V. Loichița și Ioan Hango. A asistat P. Sf. Sa episcopul Dr. Miron

E. Cristea, directorul seminariai P. Cuv. Sa Dr. I. Olariu protosincol, profesorii, intelectuali români, o frumoasă cunună de dame. Corul seminariai a cântat duios frumosul imn „La mormântul marelui Andrei” de Cuntan. Clericul curs. III. I. Guțiu a vorbit cu însuflețire despre opera marelui arhipăstor Andrei Șaguna. Ped. c. II. Ilie Rusmir a declamat cu vervă „Biserica risipită” de Alecsandri. Corul semin. cântă precis „Mărire lui Dumnezeu” de Beethoven. Clericul de curs II. Petru Lungu declamează bine „Mama” de G. Coșbuc. Orchestra tinerimei execută curat un potpuriu românesc. Corul și orchestra au stat sub conducerea profesorului A. Seques.

Numire. Din Beiuș ni se anunță, că la internatul nostru gr. or. de acolo a fost numit de rector, din partea Ven. Conzistor din Oradea d. Aurelian Magier absolvent de teologie din Cernăuți.

Alegere de învățătoare. Ni se scrie: La școala confesională română din Caransebeș a fost aleasă învățătoare cu totalitatea voturilor d-ra Ana Borlovan, până acum casiera librăriei diecezane.

Încă o jertfă a incidentului dela Saverna. În Dett-Weiler nu departe de orașelul Saverna, care în timpul din urmă a ajuns la un renume universal trăiește un țaran, care avea un cocos alb ca zăpada, cu creastă roșă ca scarlatina. Că oare aceasta a reclamat-o simțul desvoltat pentru culori al țaranului sau că în adevăr nutrea în pieptul său o neagră tradare de patrie cine poate ști, destul că țaranul și-a vopsit coada cocosului în culorile Franței: roșu-alb-albastru. În atmosfera atârțată, care domnea în Saverna și împrejurimi n'a putut rămânea nedescoperit cocosul trădător de patrie și țaranul a primit porunca să-și stârpească în timp de 24 ore mândria curții lui de galițe. Țaranul a răspostat că nu e vina lui, dacă cocosul și-a muiat coada în vopsea albastră și a refuzat să execute sentința de moarte dictată de forurile militare. Nu peste mult timp a apărut un pluton de soldați din vestitul regiment 99, care a început vânătoarea, a prins cocosul și l-au găuit în fața țaranului. După ce a plecat „gloriosul”, pluton, țaranul a căzut peste cadavrul cocosului, strigând: *Mort pour la patrie!* Nu-i de lipsă să mai accentuăm, că această anecdotă, nu se trage din Dettweiler, ci din Paris zice ziarul nemțesc din care traducem aceste rânduri.

Instalarea capelanului Gh. Ciunga în comuna Suștra. În 21 Noembrie a fost instalat d. Gheorghe Ciunga de capelan în comuna Suștra. Înainte de sf. liturghie s'a săvârșit sfințirea noilor ornate bisericesti, datorite de părinții capelanului. După liturghie s'a efectuit introducerea, cu care ocazie On. dn protopop Gherasim Sârbu a ținut o înțeleaptă cuvântare punându-i la inimă noului ales marea răspundere ce-l leagă de viața pastorală.

Caz de moarte. În 7 Decembrie a încetat din viață Vasile Socol preot gr. or. în Livezeni. Rămășițele pământești ale defunctului vor fi așezate spre vecinică odihnă în cimiterul gr. or. din Livezeni Marți în 9 Decembrie.

Odihnească în pace!

Necrolog. Ni se scrie: În 26 Noembrie a. c. a trecut la cele eterne Ana Șerbescu născută Tatu-cu, soția comerciantului Iacob Șerbescu din Iablanita. Pe defuncta o deplâng numeroase rudeni, între cari și nepotul ei de soră Dr. Ioan Popovici, avocat în Orșova, căci cu toții o iubiau și stimau pentru calitățile ei nobile și frumoase.

Înmormântarea a avut loc în 27 Noembrie după amiază. Prohodul l-au săvârșit 5 preoți, pontificând preotul local George Tatu-cu, vârul defunctei

Răspunsurile au fost rostite de coriștii din localitate sub conducerea lui Daia Bădea. La finea ceremoniilor funerare părintele Constantin Dure din Orșova a ținut un panegiric pătrunzător, relevând bunătatea inimii scumpei răposate, care în decursul celor 71 de ani, cât a trăit, a făcut pe această lume numai bine locuitorilor din comună, ajutând pe cei săraci și lipsiți și mângâind pe cei obidiți.

D-zeu să odihnească acest suflet bun în corturile dreptilor.

Papa Plu al X-lea, a poruncit la o fabrică din Nancy, un clopot pe care-l va dăruia catedralei din Rouen. Clopotul acesta va purta numele eroinei din Rouen, care e Jeana d'Arc. Noul clopot va cântări 20 tone, și va fi cel mai mare clopot din Franța.

Trădătorul Rodrig Goliescu a cercat să evadeze. Se anunță din București: Fostul căpitan, Rodrig Goliescu, condamnat, după cum se știe, la muncă silnică pe viață pentru actul de înaltă trădare, a încercat Sâmbătă să evadeze din închisoarea Ocnele-mari, în niște împrejurări cari au produs o vie senzație. Evadarea o încercase Goliescu, ajutat fiind de un gardian Bogoslow și fratele acestuia Vasile Bogoslow. În momentul când acesta din urmă voia să iasă pe poarta închisorii, având în spate un sac, în care se știa că sunt linguri, santinela a observat cu surprindere că în sac mișcă ceva. Pur-tătorul sacului a fost somat atunci să se oprească și cazul a fost raportat șefului de post, care deșertând sacul, a aflat în fundul lui, ascuns sub linguri, pe condamnatul Rodrig Goliescu, care avea la dânsul 1500 lei, un revolver cu 25 cartușe, un pașaport unguresc și unul românesc, pe numele gardianului G. Bogoslaw. Ime-dit Goliescu a fost pus în lanțuri și e vorba acum ca el să fie transportat la penitenciarul Tele-ga, unde existând sistemul celular, el nu va mai avea putința să încerce o nouă evadare.

x **Din esența mea** se poate pregăti o **economisire rum**, rachiu și coniac. **Esență pentru 1 litru 50 fileri de 200%** ieftin acasă după carte ușor și curat licher. Rachiu aiaz, Anisette, Pier-sică, Benedictin, Chartreus, Pere imperiale, Amar, Chimin, Cafea, Coniac, Maraschino, Rozze, Vanilia. **Esență pentru 1 litru rum**, de Amanas și rum de lamaica 32 fileri. **Esență pentru 1 litru spirt de 96% rafinat 2 cor. 20 fil.** Părul cărunt și mustația căruntă se opresc bine cu vopsea „IDEAL” pentru păr care e nestricăcioasă. Preț 3 cor. Se află de vânzare în toată coloaarea la **Fekete Mihály**, droguerie la „Inger” în Murăș-Oșorheiu (Marosvásárhely). (Fe 1523)

x **În atențiunea celor ce cumpără mobile.** Bruckner Lipót, fabricant de mobile în Arad, și-a mutat magazinul de mobile înființat acum 32 de ani, provăzută cu aranjament nou, în bulev. Andrassy nr. 5 (fosta localitate a cinematografului Apollo). **Asortiment foarte bogat de mobile de măsur și tapetier, aranjamente americane pentru birouri.** Prețuri ieftine, serviciu prompt. Bu 1518—10

Calendarul partidului național român pe anul 1914.

Este cea mai însemnată publicație românească în acest gen, singurul calendar care, prin conținutul său foarte bogat, poate mulțumi pe orî cine.

Calendarul e gata și am început expedierea. De aceea nimeni să nu-și cumpere calendar până când nu va fi văzut pe acesta, care — ca și anul trecut, — va fi cel mai mare, mai bogat și mai ieftin calendar românesc.

Insoștiți-vă mai mulți și ne scrieți pe o carte poștală câte bucăți să trimitem.

Condițiunile de vânzare:

Calendarele se vând numai pe bani gata. Prețul unui exemplar 60 fileri, iar pentru trimiterea cu poșta 20 fileri deosebit.

dela 10 ex. până la 14 ex. cu 15% rabat, nefrancat;

dela 14 ex. până la 36 ex. cu 20% rabat, nefrancat;

dela 36 ex. până la 72 ex. cu 20% rabat, franco;

dela 72 ex. în sus cu 25 procente rabat, franco.

Nici pe așteptare și nici cu rambursă 1—5 ex. nu trimitem, deoarece porto face mult! Asemenea cereri nu se vor lua în considerare.

Comenzile și plățile să se facă la adresa:
Administrația ziarului „Românul”, Arad str. Zrinyi nr. 1a.

ECONOMIA

— 16 Decembrie.

Grâu pe Aprilie 1914	11.31
Secară pe Aprilie 1914	8.58
Ovăș pe Aprilie 1914	7.44
Porumb pe Mai 1914	6.51

SITUAȚIA AGRICOLĂ.

Recolta anului 1913.

Ministerul de agricultură publică acum un conspect statistic, conținând datele definitive referitoare la recolta anului curent. Din aceste cifre reiese, că — cu excepția porumbului — toate celelalte soiuri principale de cereale au dat rezultate mai bune, decât cum se arăta în ultima prețuire oficială. Astfel s'a produs în anul acesta:

Grâu de toamnă 39.080.034 măși metrice și grâu de primăvară 2.110.549 m. m., la olaltă 41.190.583 măși metrice. La prețuirea oficială ultimă, din 8 Sept. c., se arăta recolta aproximativă de grâu cu 40.762.316 m. m.

Secara a dat o recoltă 13.273.594 m. m. și anume: secară de toamnă 12.297.499 m. m., de primăvară 446.539 m. m. și indoitură 529.556 m. m. După prețuirea oficială din 8 Sept. recolta generală de secară era evaluată la 13.273.814 m. m.

Orz de toamnă s'a produs 933.308 m. m. de primăvară 16.446.946 m. m., la olaltă 17.380.254 m. m., față cu 16.513.426 dela ultima prețuire oficială. Recolta generală de ovăș a fost în acest an de 14.487.030 m. m., față cu 14.026.593 dela prețuirea din urmă.

Porumbul a dat o recoltă de 46.248.082 m. m. La prețuirea oficială din 8 Sept. se arăta producțiunea totală de porumb cu 46.930.171 m. m.

Cartofii arată o recoltă de 48.752.550 m. m. față cu prețuirea ultimă de 47.725.331 m. m.

Napi de zăhar s'au produs 47.758.377 m. m. față cu 47.355.058 dela prețuirea din 8 Sept. c.

Tutunul a dat o recoltă de 664.197 măși metrice.

Situația financiară. Situația pieței internaționale de bani este puțin schimbată dela ultimul nostru raport săptămânal încoace. Cu apropierea lui medio cererile de bani sunt iarăș ceva mai intensive pretutindena și discountul privat continuă a arăta tendință spre urcare. În Berlin de altă parte cererile financiare au contat pe azi, Joi, la reducerea talonului oficial cu 1/2% la 5%, ceea ce însă, până în momentul când scriem aceste șire, n'a urmat, deși situația favorabilă a Băncii imperiale germane ar fi indicat o astfel de reducere. Discountul privat a cotaț 4 3/4% pentru scadențe scurte și 4 1/2% pentru termine lungi. În Londra situația este neschimbată. Discountul privat a cotaț 4 3/4%, banii de zi 4 3/4%. În fine în Paris situația este tot nelimpzită și discountul privat a cotaț 3 1/2%.

Ce privește piața internă de bani, băncile mari rescontătoare au început a fi mai puțin rezervate și ofertele de bani sunt destul de considerabile, cererile însă se mișcă în cadre moderate. Discountul privat e cotaț pentru cambii vieneze de prima bonitate 5 3/4%, cambii budapestane de aceeași categorie 5 1/4%, alt material 6%—7%. „R. E.”

Redactor responsabil: Constantin Savu.

Banca populară, însoțire de credit și economii în Kisszere (Srediștea-mică).

Invitare.

Toți părtașii la Banca populară, însoțire de credit și economii din loc sunt invitați să ia parte la a

11-a adunare generală extraordinară

ce se va ținea în școala confesională d. a. la 3 ore în 4 Ianuarie nou 1914 cu următoarea

ORDINE DE ZI:

1. Deschiderea adunării și constituirea biroului.
2. Staverirea onorariului pentru contabil și alegerea contabilului.
3. Alegerea de doi membrii în consiliul de administrație pe patru ani.
4. Alegerea comitetului de supraveghere pe un an.
5. Propuneri.

Kisszere (Srediștea-mică), 14 Dec. 1913 n.

Banca populară, însoțire de credit și economii.

Mihai Ritt.

Arsenie Raicu.

Népbank, takaréék és hitelszövetkezet Kisszere.

Meghívó.

A Népbank, takaréék és hitelszövetkezet minden üzletrész tulajdonosa meghívatik, hogy résztvegyen a

11. rendkívüli közgyűlésen,

mely a felekezeti iskolában 1914. január 4-én d. u. 3 órakor lesz megtartva a következő

NAPIRENDDDEL:

1. A közgyűlés megnyitása és a vezetőség megalakulása.
2. A könyvelő részére tiszteletdíj megállapítása és a könyvelő megválasztása.
3. Két igazgatósági tag megválasztása négy évre.
4. A felügyelőbizottság megválasztása egy évre.
5. Indítványok.

Kisszere, 1913. december 14.

Népbank, takaréék és hitelszövetkezet

Mihai Ritt.

Arsenie Raicu.

Ba 1618—1

„Fân“, „Fân“.

Simion Băcila, econom în Petresfalva u. p. Körpa (com. C. Severin), life-rează cu vagonul FÂN de prima calitate cu 5 cor. maja metrică (100 klg.).

Transportul sau frachtul se plătește separat de cumpărători.

Ceice doresc a avea ca nutreț un fân bun să se adreseze cu toată încrederea și vor fi pe deplin mulțumiți. (Po 1619)

Librăria „DOINA”, Beiuș, caută

un conducător priceput.

Reflectanții să-și înainteze rugărilor și certificatele cu indicarea pretenziunii de salar, subsemnatei direcțiunii până la 1 Ianuarie 1914, eventual și mai curând. Postul este a se ocupa imediat. (Do. 1617—3)

Direcțiunea librăriei

„DOINA”, Beiuș-Belényes.

Nr. 989/1913 P. Z.

(Reproduceri nu se onorează).

PUBLICARE DE LICITAȚIUNE.

Pentru exarândarea moșiei comasate într'un complex a fondului Carol Baron Brukenthal, care sta sub administrarea presbiterului ev. lut. din Sibiu (Nagyszeben) și se afla sub pe teritoriul comunelor Bethlenszentmiklós și Alsókápolna în comitatul Târnavei-mici (Kisküküllő m.) în o depărtare de 2 km. dela halta de tren și în o extindere de 1900 jugere catastr., împreună cu o mare curte, o moară cu patru petri, regalul de târg de an — se publică a doua licitație verbală cu observarea ofertelor intrate, cu prețul de strigare în mărimea arendei anuale de până acum.

Licitația verbală se începe în 28 Ianuarie 1914 a. m. la 10 ore în Sibiu, piața Huet Nr. 1 în sala de ședințe a presbiterului ev. lut. și până în ziua aceasta a. m. 9 ore se pot înainta la subscrișul presbiter și oferte timbrate conform legii sigilate și însoțite de un vadiu de 2200 cor.

Vadiul se poate depune în bani gata, în libele de depuneri, în scrisuri fonciare sau în hârtii de valoare recunoscute de stat la cautiuni, cari se primesc până la 2/3 a valorii de curs.

Presbiterul își rezervă dreptul nu numai a alege fără considerare la ofertul cel mai bun din ofertele înaintate, ci și dreptul de a nu primi nici unul din ofertele date.

Periodul de arândă începe la 1 Noembrie 1914 și se termină cu 31 Octomvrie 1926.

Capital necesar 200.000 cor.

Condițiunile mai de aproape se pot afla în biroul direcțiunei bunurilor (Piața Huet Nr. 1).

Sibiu (Nagyszeben), la 29 Noembrie 1913.

Nr. Di 1601—3.

Presbiterul ev. lut.

Familien Pension.

La o familie distinsă, se primesc domnișoare studente în pension. Casă nouă, poziție centrală, lumină electrică, cameră de baie, ascensorio (lift) cu prețul 120 cor. pe lună.

VIENA VII. Zollergasse 37/9.

Mi 1615—6.

Bătăturile,

scortosena pielei, urciilor de pe mâni și din față încetează în decurs de 1 zi dacă folosiți „CANNABIN”

1 sticlă 1 cor., francată
1 corcană 40 fil., 3 sticle franco 3 cor. De vânzare

la farmacia TÖRÖK, Budapesta, Király-u. 12 și la pregătitor: Dr. E. FLESCHE, farmacie la „CORONĂ” în Győr.

Nagy Jenő,

specialist pentru dinți artificiali fără pod

CLUJ—KOLOZSVAR

(La capătul străzii Jókai, în casa proprie.)

Pune dinți și eu plătiri în rate favorabile,

Ordinează ziua întreagă.

(97—)

ANUNȚURI

SE PRIMESC CU PREȚURI MODERATE LA ADMINISTRAȚIA ACESTUI ZIAR. — —

TELEFON 750.

Atelier modern pentru curățirea hainelor.

Curățire modernă și foarte frumoasă a hainelor de sadă, batist, eponge, pânză etc.

Se primește spre curățire și călcare haine de bărbați.

Vopsire modernă de haine în culori la modă.

Knapp Sándor, Arad

Institut de vopsitorie, curățire chimică și spălarea cu aburi a albiturilor.

Local de primire: colțul străzii Weitzer János, vis-à-vis de posta principală. Stabilimentul: str. Magyar-utca nr. 26. — Comenzile din provincie se execută prompt și conștiințios. Ka 1247

Cel mai mare și mai ieftin magazin de gramofone și plăci pentru gramofone în Ungaria.

Ceasornice, biuterii, gramofone, plăci.

Chiar și pentru plății în rate! Ceasornice „Strapa”, dela 5 cor. în sus, înelo-litere 80 fl. cor. 1:20, cu pietri 2 cor. Lunar nou recepții de plăci. Mare magazin de articli pentru sport și lampe electrice pentru buzunar! Pentru ceasornicele și gramofonele noi se dă garanție pe 10 ani, iar pentru reparație o garanție de 5 ani! Atelier de reparație pentru ceasornice bijuterii, gramofone. Schimb de aur și argint sdrăbit. **Toth József**, tra și orologier artistic. Seghedin (Szeged) Dagonics-tér nr. 11. Numeroase scrisori de recunoștință. Prețuri ilustrat grafi. Permanent noutăți de plăci românești. Atenție! Caut cântăreți și cântărețe, coruri și țărăfuri românești pentru recepții de plăci. To 1253

Roș să mi-se trimeată oferte!

FARMACIE ORĂȘNEASCĂ „LA VULTURUL NEGRU”.

Cea mai fină și mai excelentă apă de gură

„ADLER-THYMOL-MUNDVASSER”

— scutită prin lege în toate statele culturate. —

Această apă de gură are o aromă fină și foarte plăcută, are efect binefăcător asupra gingiilor și îi scutește de striciciune. Această apă de gură depărtează orice miros de gură și încetează durerile de dinți. Intrebunțată ca gargarismă la aprinderi catarale de gât, această apă de gură este un mijloc de casă indispensabil.

Această apă de gură este analizată, aprobată și recomandată de următoarele persoane marcante:

Dr. F. K von Wingard, chimic, Viena. — Dr. Bela Bruck, policlinician, Budapesta. — Dr. Arthur Schwarcz. — Dr. Alexandru German. — Dr. Hugo Albert, medic de regiment. — Dr. Friedrich Simbirger. — Dr. Pavel — Paula Leeder, ces și reg soție de secretar de curte. — Bertha Binder-Martinovska, cântăreată de operă, membră a operei populare din Viena. — Rudolf Miess, comisar de curte în biroul primmareșalului curții M. Sale. — Gustav Kessler, ces și reg prim comisar de marină.

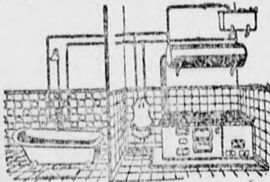
Premiată: în 1913 la Paris, cu premiul I, cu diplomă, crucea de onoare și medalie de aur; în 1912 la Viena, cu premiul I, cu diplomă, crucea de onoare și marea medalie de aur. (Sa 1346)

FRIEDRICH D. HERBERTH, BISTRITZ-BESZTEROZE.

DIMITRIE BODEA, ARAMAR ȘI CONSTRUC- TOR DE APADUCT

ARAD, str. Deák-Ferencz nr. 20. (Casa „Concordiei”).

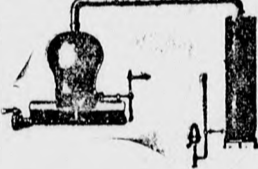
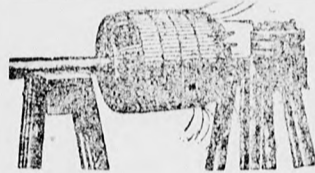
Am onoare a aduce la cunoștința mult on. public românesc, că mi-am deschis un atelier de aramie în str. Deák-Ferencz nr. 20, (fosta casă »Trubana«, unde execut tot soiul de lucrări de aramă precum și orice lucrări de apaducte. Construiesc cazane pentru furtul rachiei, precum și altecele. Execut cu cea mai mare atenție tofelul de reparaturi pe lângă prețuri moderate. Lucru prompt și conștiințios. — Rogând bine-

voitorul sprijin
semnez cu stimă:

Dimitrie Bodea
aramar și construc-
tor de apaduct.

Bo 1532

Specialități: repararea mașinilor electrice,

in orice marime și de
orice fabricație, fabrica-
ție de colectoare, imple-
tirea de armatură, trans-
covoluare. Fa 1290

Motoare electrice. Dinamos.

Coresp. în limbile: română, franceză, germană și maghiară.

Frank és Berger, Budapest, VIII.,
Bezerédi-utca 5/é.

Hoffmann Sándor, magazin de dantele

ARAD, numai în Andrassy-tér numărul 20. (palatul Fischer Eliz).

Mare hală de dantele

dantele fine de malin, rüché, broderii, funde, țesături de dantele,
gulere de dantele, asortiment foarte bogat, prețuri foarte mode-
rate. Decouri, blane și tofelul de achisite p. cusătoare și p. casă.

Ho 1386

!! Rog să priviți vitrenele mele !!

Ciorapi de măsă
în culoare neagră,
și altă culoare.

Manuși groase în
orice culoare.

Au sosit voalurile
„TANGO”.

Ciorapi de școală
calitate excelentă.

Manuși tricot p.
femei 1 pereche
50 fl-ri.

Dantele fine de ață,
1 m. 32 fl.

Funde late,
1 m. 48 fl.

Dantele de oca-
siune 1 m. 9 fl.

Prima fabrică de instrumente muzicale a lui

FRANZ FROHMAN

LUGOS, strada Bonnáz nr. 10.

Depozit bogat, și foarte bine sortat de violini artistice noi și vechi și pentru școală, citeră, clarinete și instrumente de suflat, armonice și părți de instrumente etc., precum și armonizarea (incordarea) pianelor o execută excelent.

Gramofone, plăci, asortiment bogat. — Corzi (sirune) din străinătate cu ton curat pe lângă garanță. — Reparaturile se execută conștiințios și artistic. (F 1316)

Atelier tehnic pentru reparat și atelier propriu p. nichelat cu putere electrică.

Pollinger Mihály

mecanic Po 1123

Timișoara-Fabrică, Széna-tér 8.

Reparator specialist pentru tot felul de mașini de cusut, biciclete, arme, revolvere și gramofone. — Cele mai complicate reparaturi se execută în mod artistic, cu prețuri moderate.

Serviciu prompt. :: Garanță.

CEL MAI MODERN INSTITUT TIPOGRAFIC ROMÂNESC DIN UNGARIA ȘI TRANSILVANIA

„CONCORDIA”

SOCIETATE PE ACȚIUNI ARAD, STR. ZRINYI NRUL 11a.

Fiind aprovizionat cu cele mai moderne mașini din străinătate și patrie, ca: mașini de cules, mașini de tipar, mașini de tăiat și mașini de vărsat ciușele, precum și cu cele mai moderne litere, primește spre executare tofelul de opuri, reviste, foi, placate, registre, tipărituri pentru bănci și societăți, precum și tipăriuri advocaționale, invitații de logodnă, cununie și pentru petreceri. Anunțuri funebreale se execută cu cea mai mare urgență. Se execută tot felul de lucrări de aceasta branșă dela cele mai simple până la cele mai fine. — Executare promptă. — Prețuri moderate.

Mobile de aramă, de nichel și de fier, în orice mărime, pentru dormitoare, sanatorii și oteluri, prospecte speciale, pe lângă condițiuni favorabile de plătire se pot procura la

Czell és Frank, Brașov (Brassó)

(Ce 260)

Str. Kolostor.

Catalog de prețuri ilustrat gratis.

fabrică de mobile de aramă și fier și de bănci de școală brev.

FISCHER BÉLA,

fotograf, FĂGĂRAȘ — (FOGARAS), piața cetății.

Pregătește fotografiile cele mai moderne, măriri de fotografii familiare, grupuri și tablouri după orice fotografie veche, cu prețurile cele mai ieftine. Execut cărți postale cu fotografii, fotografii pe porțelan pe pietri monumentale, după orice fotografii. FI 1045

— Comandele din provincie se execută prompt și conștiințios. —

INȘTIINȚARE.

Aducem la cunoștința on. public, că despartământul nostru de covoare l-am predat domnului

JONÁS BERTALAN,

care-l va conduce și pe mai departe în localitățile noastre.

Iar, întreprinderea noastră de aranjamente moderne pentru birouri am amplificat-o. Acest nou despartământ al nostru dela 1 MAIU r.a. se află

în nouele noastre localități

din palatul MERBL (lângă prăvălia-Linoleum).

Ca reprezentanți principali în sudul Ungariei al renumitei mașini de scris „SMITH PREMIER” și „JERRY” și ai mobilelor americane pentru birouri, ținem în localitățile noastre expoziție permanentă de mobile p. birouri și mașini de scris. Cercetarea acestei expoziții nu obligă să cumpărați.

Considerând că atelierul nostru de reparări l-am mărit și l-am aranjat modern precum și în urma excelenților conducători, suntem în măsură a satisface celor mai delicate pretențiuni în mod prompt și conștiințios. Rechizitele noastre americane sunt din calitate excelente, și se vând cu prețuri originale de fabrică. Primim și mai departe îngrijirea mașinilor de scris și reparări și orice comandă o executăm în modul cel mai culomt și prompt. — Rog și pe mai departe binevoitorul sprijin suntem cu stîmă:

Maitinszky Pál és Társa, Temesvár.

prima întreprindere de aranjamente moderne pentru birouri și stabiliment de mașini de scris „SMITH” din Ungaria-de-sud. Ma 129

CEL MAI MARE MAGAZIN DE BLĂNĂRIE

Dudás Sándor Kolozsvár

Unio-utca 8.

Iși recomandă în atenția on. public din localitate și provincie bogatul său asortiment de blănărie cu prețurile cele mai convenabile. Articole de fabricație proprie: mantale de blană, blane de călătorie, manșoane, boare, căciuli pentru domni și doamne, ultima modă și lucrute cu gust. Prețuri ieftine. Primește orice lucrări de blănărie pentru prefacere, căptușire, căptușirea și colierea mantalelor. Serviciu prompt și conștiințios. Numai marfă bună și execuție de I-ul rang. (Du 1275—)

Bioglobin

Beutură excelentă și cu gust bun, care produce sânge. — Recomandată de medici contra boalei de anemie, lipsă de sânge, nervositate, reconvalescență.

Influențează producerea sângelui, întărind mușchii și nervii, dă apetit fără a avea ceva urmări neplăcute asupra stomacului sau la dinți.

Prețul unei sticle mari . . . Cor. 3.50
 ” ” ” mici . . . ” 2.—

Se capătă în toate apotecile. — Depozitul principal la:

GUIDO FABRITIUS,
 Fa 1047 apotecar în Sibiu.

Cele mai bune oroloage, cele mai solide și cele mai moderne juvaerice atît pe bani gata, cît și în rate pe lângă cheazășie de 10 ani cu prețuri ieftine, liferează cea mai bună prăvălie în aceasta privință în întreagă Ungaria

Brauswetter János,
 orologier în Szeghedin (SZEGED).

Catalog cu 2000 chipuri se trimite gratuit.

Notez, că numai aceia vor primi catalogul gratuit, cari îl cer cu provocare la ziarul »Românul«, (adecă scriu că a cetit anunțul în »Românul«).

Correspondențele se fac în limba maghiară, germană și franceză.

Ba 1465

DROGHERIE.

Țin în depozit și comand tot felul de medicamente, specialități igienice, cosmetice și instrumente medicale și optice din patrie și străinătate, după prețurile din Capitală.

Bandaje, pasamente și instrumente pentru veterinari, etc. etc, dulapuri de siguranță conform ordinului ministrului reg. ung. de interne.

Articlii pentru casă și economie etc., vinuri curative, cognacuri, rumuri engleze, tea etc. zăhar curativ și totfelul de articlii de drogherie.

Gumă pentru îngrijirea copiilor, sticle pentru supt, *Soxleth, Nestlé, Kufeké, Theinhardt, Phosphatine.* — Instrumente auxiliare pentru moșit.

Săpunuri curative, minerale și cosmetice.
PARFUMURI. **PARFUMURI.**

Royer et Gallet, Ch. Houbigat
 L. T. Piver, Marque d'Orsay etc.

Gumă! Ape curative și minerale.

Rugând binevoitorul sprijin al on. public sunt cu deosebită stimă:

Drogheria „La împăratul Romanilor”
 BISERICA-ALBĂ, (Fehértemplom) str. Târgului nr. 58.
 (Do 768)

Krisztián József és Fia

fabricanți de lumini de ceară; cel mai mare stabiliment peste Dunăre pentru înălbirea cerei. Magazin de oleu de ars, tămăle și alte necesarii — pentru biserică.

PÉCS,

Szigligeti-orazágut ur. 3.
 Filială: Jókai-tér nr. 9.
 Telefon nr. 424.

Oferim on. d. preoți și curatori bisericesti excelente și renumite noastre lumini din ceară curată de albine. executate sub îngrijirea noastră personală.

Prețcurent gratis și franco

nală din cel mai excelent material. — Productele noastre sunt întrebuințate de către numeroase catedrale și vre-o 300 de biserici parohiale.

K 1384

Prețuri moderate.

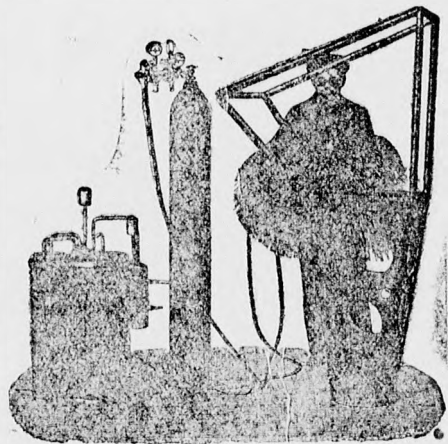
Prima fabrică pentru lipit și tăiat cu autogen.

Körmendy Ferencz és Tsa

BUDAPESTA, IX. Üllői út 117 szám.
 Telefon 20-59.)

Invenție ungurească, brevet propriu!
 Pistolul cu penește! Pistolul nu se încălzește!

Specialități pentru aranjarea lipirei autogen. Primește spre lipire orice obiecte de fier și metal, precum și cazane, apoi execută recitoare de apă, boilere și corpuri recitoare.

(K 190-120)

GRAND HOTEL-SAVOY

BUDAPEST, VIII.,
 József-körut 16 sz.

TELEFON: József 20-62 și József 20-53.

Hotel modern, nou aranjat, cu încălzire centrală, conduct de apă caldă și rece. — Lift ziua și noaptea.

Cameră cu 1 pat dela 3 cor., cu 2 paturi dela 5 cor. în sus,

Inclusive încălzirea și lumina. Camere curate.

Noul sistem-PENSION introdus de noi, viftul zilnic 5 coroane, constă din:

Dejun

Cafea sau ceai sau șocolată ouă unt prăjituri.

Prânz

Zamă Măncări ușoare Fripturi cu garnitură Prăjituri Cafea neagră.

Cină

Măncări ușoare Friptură cu garnitură Prăjituri Poame Coșuri

(Go 1596)

Acest vift costă zilnic 5 cor. Camere pe timp mai îndelungat după învoială.